

Ezen lapok minden héten négyyszer, u. m. kedden, csütörtök, pént. és vasárnap jelennek meg. Előfizetési ár fél-évre Pozsonban helyben 5 ft., Postán borszékban hetenként kétszer küldve 6 ft. 24 kr., négyyszer küldve pedig 7 ft. 12 kr. p. p. A hirdetések minden négyyszer hasábozott apróbetűs sorraért vagy ennek helyéért 5 p. kr. a kettős ha-

Vasárnap

712.

December 12. 1847.

ezu sorra pedig 10 peng. kifizetik. Előfizetési ár Pozsonban a kiadóhivatalban, főpiazcon Wigand C. könyvkereskedésében és Pesten hatvani utcza Horthy-házban 583-ik sz. a. földszint, és minden k. postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomba és külföldre menendő példányok csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetnek meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

Előfizetési hirdetés.

A „BUDAPESTI HIRADÓ” 1848dik évi folyamára.

Folyó hónap végével az 1847ki második fél-évi folyamat lejárván, szükségesnek tartjuk a tisztelt olvasó közönséget azon korszerű változtatásról, melyet e lapok 1848dik évi folyamára nézve életbe léptetni fogunk, idején korán értesíteni.

A jelen országgyűlésnek, mely — reméljük — hazánkra nézve áldáshozó leendő, tanácskozástárgyai folyvást bő anyagot nyújtandván, hogy az ezekről tudósítások, mint az egyetemes magyar olvasó világ előtt főúrral bírók, minél kimerítőbben egyszersmind lehető leggyorsabban közöltet-hessenek, a B. P. Híradó — 1848dik év kezdetével — hetenkint hatszor, u. m. kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton, vasárnap (s így hétfőt kivéve mindennap) mindig egy-egy íven fog megjelenni.

Mivel pedig azon intézkedés, miszerint e lap napi közlönyvé tétetik, tetemes költségek és pénzáldozatokkal jár, az előfizetési díjt szükségképp emelni kelle 's az, az 1848dik első fél-évi (januar — június) folyamra eképen állapított meg: Pozsonban, mint országgyűlés alatt e lapnak kiadása helylén, boríték nélkül 7 pengő forint; postán borítékban hetenként kétszer küldve 8 ft 24 kr. p. p., mindennap küldve 9 ft 12 kr. pengőben. Előfizet-hetni itt Pozsonban a lapkiadó-hivatalban (Zierer-ház 114d. sz. alatt a Ventur-utczában); és azonkívül minden kir. postahivatalnál. Az ausztriai birodalomba és külföldre menendő példányok csak a bécsi cs. postahivatalnál rendelhetnek meg.

Továbbá akint intézkedtünk, hogy azon zavarok, melyek e lapok elkészése 's rendetlenül szállítása körül most az országgyűlés elején a helyváltoztatás miatt, oly sürrő panaszokat idéztek elő, 's melyek a legjobb szándék 's igyekezet dacára sem valának rögtön elháríthatók, jövőre nézve tökéletesen megszüntjenek. A B. P. Híradó új évtől kezdve a fénérített napokon mindig délutáni 2 óraker itt Pozsonban a kiadó-hivatalban okvetlenül kiszol-gáltatni, azonkívül azon tájakra is, hova eddig rendezett postajárás van, megindítani fog.

Midőn tehát a B. P. Híradó előfizető közönségét további szives pártolásra bizodalmas tisztelettel szolítjuk fel, megkérjük egyszersmind, szivesked-jenek e lapokra, czimzetőknek pontos feljegyzésével a megrendelést mielőbb eszközölni, hogy így méltányos kívánatainknak, minden tekintetben kielé-gítőleg felelhessünk meg. Költ Pozsonban december 2kán 1847.

A B. P. Híradó kiadó-hivatala.

TARTALOM: Magyarország és Erdély. Kinevezések. Kintuttes. Országgyűlés: A dec. 9ki ker. ülés. (Tárgy: ösiség.) A dec. 9 választási viták folytatása a migos főrré. — Rövid közlés. Czafolat Biharból (vége). Külföld. Nagybritannia. Franciaország. Schweiz. Hivatalos és magánhirdetések.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Ö cs. ap. kir. fols. Farkas Zsig. és Vitéz r. sz. Antal fumei kormányzóki fogalmazó-gyakornokokat ugyanott tiszt. bel. fogalmazókká kegy. kinevezni méltóztatott.

Ö cs. kir. fols. Korizmits Antal kir. táblai praelust és vesz-prémi kanokokat a pesti egyetemnél a bölcseleti kar igazgatójává 's elnökévé kegy. kinevezni méltóztatott.

Ö cs. ap. kir. fols. Kubinyi Agoston kir. tanácsosnak és m. nem. muzeum igazgatójának a hasznai nagyhercegtől nyert első osztályú lovagrendjel elfogadását 's viselését kegy. megengedni méltóztatott.

Országgyűlés.

A dec. 9ki ker. ülés folyt. az ösiség tárgyában.

Somsi ch P.) Baranya köv.: Mind inkább közeledik azon idő, melyben a nemesi rend, a közterhek viselésének azon neméhez is járulni fog, mely kézpénz-fizetéssel teljesítetik, vagy is nem sokára a nemesi rend is adózni fog! — 's midőn a körülmények szülte ezen újabb nemét a közterheknek elvállalni szabad akarattól siet, — csak azon nemes hazafiúi érzésének enged, mellyszerint minden időben a közjó előmozdítására a legerhesőbb, legszükségesebb szolgáltatásoknak teljesítését kiválólag magának tartotta fen, 's ez által volt érdemes a kiváló jogokra: mert kiváló kötelességei voltak. — Hajdan a hont védelmezni kellett mindenek felett; mert kül ellenségek annak létét fenyegették, és a magyar nemes születt katonának avatta fel magát, 's nem mint zsoldos bérért, hanem mint szabad polgár önéltével és vagyonával áldozott a feladásának, — jövedelmei legnagyobb részét várainak erősítésére, zsoldosainak fizetésére és a háboru egyéb terhes költségeinek fedezésére fordította. — Most a polgárosodás sánczai közt illyenemü veszedelem hazánkat nem fenyegeti, és a nemesi katonakodás a mai kor igényeinek nem igen felel meg, — de ipar, szorgalom, szellemi és anyagi erő az, a mi a nemzetek létét biztosítja, függetlenségét erősíti, 's ma már nem születt katonákra, hanem értelmes, szorgalmas, vagyonos polgárookra, és ezek erejéből alkotandó rendes financiára, 's pénzerőre van szükség, és ime a nemesség ki jogokban az első, kötelességekben sem kíván elmaradni, 's fizetni készül adót, közszükségekre közösen. De t. rendek a legjobb szándok, a legfőbb akarat tehetség nélkül tett nem válhatnak, ugyan azért, ha terheket rovnak, pénzbeli terheket a nemesség vállaira, szükség, hogy tehetségeit gyarapítsuk, és újabb nemű terheinek viselésére őt képessé tegyük: és ez a törvényhozás kötelessége, mellynek a körülmények 's kor-kivánatra figyelve, kell hivatását teljesíteni, — így volt az a multban, szükség hogy a jövőben is így legyen, — midőn a fentebb irt időkből a nemesnek háboru volt rendes foglalatossága, midőn az év legnagyobb részét a táborban töltötte, távol háznépétől 's birtokaitól, az időkből kivált, midőn a köz-igazgatás nem nyújtott elegendő személy és vagyonbeli bátorságot, — természetes, hogy oly törvények alkottattak, mellyek ezek biztosítására vagy legalább az e részben vett sérelmek könnyebb orvoslására szolgáltak; mert gondoskodni kellett arról, hogy míg a honért esatát vittak eldöndéink, addig családok és vagyonuk biztosítások; ezért ninesenek tán seholy kedvező törvények az özvegyek; hájadonok, árvákra nézve mint nálunk; azért vannak annyi bírtok visszaszerzési módok, azért fejlődött ki alkalmazásában oly széles az ösiség elve, melly mellett az elprédált, elvesztett vagyon visszaszerzésére nyújtatik alkalom. Valamint azonban ezen törvények az akkori kornak igen megfeleltek, 's hasznára voltak a közterhek legnehezebbikét a

*) A minapi rövid közlés kiegészítésül, közöljük ez indítványozó beszédet egész terjedelmében.

hon védelmét viselő nemességnek, — ugy most a körülmények változával a kor igényeinek nem felelnek meg; mert az adózás, az örökvaltság, és a minden oldalról kifejődő ipar és vagyonság, oly helyzetbe teszik a nemességét, hogy ha csak magát megemmitetni nem akarja, ezen kötelességeinek megfelelni és ez új téren is a nép többi osztályaival versenyezni kénytelen, vagy is vagyonságra, gazdagságra törekednie kell, hogy évenkénti jövedelmei gyarapodván, adózásait teljesíthesse, 's mégis azon állását betölthesse, mellyre alkotmányszerűleg hivatva vagyon, — és e törekvésben kell a törvényhozásnak a nemességét segíteni, karjai alá nyulni. — Míg a nemzetnek azon része, melly nem nemesi vagyon bír, ipar, szorgalom, és munka által, a legkedvezőbb hiteltől gyámolíttatva, vagyonilag mindinkább gyarapodik, addig a nemesi bírtok az ösiség szövegébe bonyolítva, nem csak megfosztja annak tulajdonosát egy biztos hitel alappjától, de sőt abban is akadályul szolgál, hogy a nemesi bírtok illy bilinesek alatt tökéletes értékére valaha kifejődhessék! — Maga az, hogy a nemesi bírtoknak egyéni tulajdonosa valódiilag ninesen, és minden egyik bírtokos az ösiség elve szerint inkább csak használó, usufructuarius mint tulajdonos, — maga ez már elegendő a nemesi bírtok értékének lenyomására, kivált az egyéb polgári vagyon irányában, melly felett rendelkezni tökéletes joga van tulajdonosának; ezen kívül azon körülmény, hogy még ezen használati bírtok is egészen bizonytalan, és senki által meg nem határozható ingadozóknak van kitéve, tökéletesen megrontja a nemesi bírtoknak hitelét, és azt mint hypothecát minden érdemből kivetkezti, így tehát már magában véve esökkenté annak értékét, bírtokosát pedig a szorgalom és gyarapodás egyik legfőbb eszközétől a hiteltől fosztja meg, — ha tehát a nemességét kívánjuk, és pedig méltán kívánjuk, hogy a közterhek viselésében közösen részessüljön, tartozunk bírtokait feloldozni azon bilinesektől, mellyek miatt az teljes értékére ki nem fejődhetik, — ha ohajtjuk hogy urbéri napszámjait megválthassa, és saját erejével művelje földjeit, tartozunk azon akadályokat elhárítani, mellyek által az ipar és szorgalomnak leghatalmasabb segéd eszközétől a biztos hiteltől megfosztatik; mi nélkül a bírtok különböző értéke 's jövedelmeze mellett közös teherviselésre azt szorítani igaztalanság lenne.

Ezek folytán tehát indítványom az ösiség ellen van irányozva, annyiban a mennyire általa a nemesi bírtok állapota határozatlanul ingadozó és ezért becsben is valódi értékén alul áll, biztos hitel alappját pedig épen nem szolgálhat. — Tudom t. r. l. hogy becsületes magyar nemes ezt hallva fel fog sohajtani, miként az alkotmány, nemzetiség, és aristocratiának ezen palladiumát széleskezűen kezekkel érinti indítványom, 's annak elfogadása esetére családjaik sorban pusztulni, — nemzetiségünk enyészni, alkotmányunk pedig ingadozni fog. — de ha a gyakorlati életre pillantunk, ezen aggodalmak magokban elenyésznek. — Ma már mint a dolgot állanak t. r. nem hiszem hogy csak egy is volna közülünk komolyan azt állító, hogy az ösiség csak egy családöt is képes megmenteni a vagyonbeli pusztulástól; sőt inkább mai körülményeink közt, a pénznek oly gyors forgása, a polgári vagyonnak oly nagy mozgékonytsága mellett, az ösiség inkább siettetni, sőt itt ott előidézi a nemesi bírtokosoknak romlását p. o. van egy fiatal ember, ki atyja után 100,000 nyfi fekvő vagyonban öröklött, mellyen 50,000 nyfi teher vagyon; nem lévén azonban képes pénzt kölcsönözni az adósságnak lerovására, az egész vagyonát exequáljak 50 ezer frntban. — A prédálót pedig épen nem gátolja tékozlásaikban, sőt inkább mert olesó pénzhez nem jutnak, uszorsáskodó kezébe kerülnek, és sokkal hamarabb jutnak tönkre, mint ha ösiségtől nem bilineselt vagyon mellett olesóbban kölcsönözött pénzeket szedtek volna fel. — De a szorgalmatost gátolja, p. o. egy kisebb bírtoku nemes, kinek fekvő vagyona 10,000 ftot ér, értelmi tehetségével műipart is akarna üzni, mesterségesebb gazdasági rendszert kívánna folytatni, de erre nines tökéje, kölcsönt ke-

resne tehát, úgy de ősi vagyona biztos hypothecát nem nyújtván olesó kamatra pénzt nem kap, és így vagy felhagyni kénytelen szándokával, 's tengnie kell, mint lehet a kis patrimoniumon, vagy ha mégis mer, a nagy kamatra szedett pénz mellett megbukik, mind ez rendesen szokott honunkban történni. — Nem tartja tehát fent, sőt mai körülményeink közt inkább nemesi családjaik romlását siettetni az ösiség, a nemesi bírtok alapján kifejődhető ipart pedig lehetetlenné teszi, míg bilineséből kiszabadulva a nemesi bírtok új gyarapodásnak indulna. — E részben tehát nyugodtak lehetünk, valamint nemzetiségünket czelszerű honosítási törvényekkel biztosíthatjuk, alkotmányunkat pedig józan reformok által mind inkább erősíthetjük. Ugyanazért mint mondám indítványom az ösiség ellen van, meg kell azonban jegyeznem, hogy az ösiség nem oly valami, mit egy törvényekkel lehetne eltörölni, mert ezen elv polgári könyvünknek minden ágazatán átszövédik, úgy hogy akkor, midőn azt kimondanók, hogy az ösiség eltöröltek, egyszersmind egy új polgári törvénykönyvnek elkészítését is el kellene rendelniük, mi kétségkívül szinte igen chajtanódó, de a t. hozzásnak nem mostani feladása, míg az ösiségből eredő akadályoknak minél előbbi elhárítása halasztás nem szenvedő dolog. — Indítványom tehát röviden oda megyen: mondják ki a ker. rendek: mikint jelenkorunkban az ösiség és abból eredő akadályok, a nemesi bírtokot megfosztják a szabad vagyonnak azon kellekeitől, mellyek nélkül az, sem tökéletes értékére ki nem fejődhetik, sem pedig hitel alappját biztosan nem szolgálhat, 's ennélfogva ma már, inkább kárára, mint hasznára van a nemesi osztálynak; — ugyanazért küldessék ki egy választmány, melly a k. kir. előadások és szempontból kiinduló öik pontjához esatolt törvényjavaslatokat, figyelve a m. országgyűlés e tárgyi munkálatira, megvizsgálja, 's belátása szerint oly javaslatot terjeszzen elé, melly által a nemesi bírtok fenérített bilineseitől feloldozva, a polgári nemesi bírtokok kellekeivel felruháztassék. —

De s e w f f y J. Nógrád k.: Nem hisz embert, ki az ösiség káros befolyásáról meggyőződve annak fentartását ohajtaná, miért csak az eltörlésre nézve jelenti ki röviden nézetét. Az ösiségnek szövevényes voltát nem tagadván, annak még is a sicut possidetis lábon eltörlését kívánja, a hitel különben megállapítható nem lévén. A kérdést illy értelemben a választmányhoz áttétetni véli.

Gr. Széchenyi I. Mosonyi köv.: Egy szót sem akar vesztetni annak megmutatására, mennyire káros az ösiség; oly tisztán áll e kérdés, hogy ki az ösiségnek fentartása mellett némi kifejődhést remél, azt felvilágosítani lehetségesnek nem látja. Csodálkozok, hogy az ösiségnek mégis annyi baráti és szószólói akadnak. Egyébkint sejtő az okát, miért irtóztak az ösiség eltörlésétől, 's ez ok az, mert általa nemzetiségünk kockázatától tartották. Szóló megvallja, hogy e scrupulust némiképp osztja, mert ha kérdi, mi lesz az ösiség eltörlésének következtése, attól tart, hogy hazánk idegen kezébe süllyed, felvirágozhatik ugyan, de nem magyar szellemben, unokáink lesznek ugyan, de nem mint parancsoló nemzet, hanem utolsó helyen. Szóló politikájának legmélyebb alapja a nemzetiség; nemzeti kifejődhés nélkül az életnek poezise nines, csak anyagi oldala, a mennyiben az ember eszik, alszik 'stb. A választmányának semmiben nem kívánja kezeit megkötni, melly ugy is nem határoz, csak véleményez. Illy bonyolult tárgymál óvakodni kell, nehogy egyik tulságból a másikba süllyedvén, nemzetünket tökélyes dissolutió sújtsa. Hogy a honosítási törvények elegendőképp biztosítanak-e e tekintetben, erről szóló sokat gondolkozott, nemzetiségünk azonban, oly hervadt növénynek találja, mellynek ápolásra van még szüksége. Szóló a józanul alkalmazott hitbizományoknak is barátja volna, — mind ezeknek kifejődhését azonban választmányra kívánja bízni. Életkérdés ez, 's az ösiség eltörlése maga után vonhatja nemzetiségünket is. Figyelmet kér ezenfelül fordítani az eltörléstől irtózásra, mert vannak u. m. emberek, kik

a birtok felszabadulása által még egyszer oly gazdagok lesznek, beérik azonban felével, csak a nemzetiség legyen biztosítva.

Egri J. Ugocea köv.: Röviden az ősiség ellen nyilatkozván, Mosony követének nézetét osztja.

Tarnóczy K. Nyitra követe: Nem lévén ezéja az ősiség káros eredményeit fejtegetni, egyedül némely balvélemények felvilágosítására szorítkozik, melyeknek nyomai a közéletben látszanak. Sokan u. m. az ősiség elvét kiváltságnak nézik. Szóló azt a jog és kiváltság megszerzésének tartja az adományosokra nézve. Az armadisták irányában pedig az ősiség valódi incapacitas possessorii — birtokolhatatlanság —; a nép? megadatott ugyan birtokolhatási joga, de ez az ősiség felületében nem egyéb, mint: nesze semmi, fogd meg jól. Ezen felül az ősiségben igazságtalanság rejlik a szorgalom iránt, midőn másutt, hol a birtok illy bilinesekben nem snylódik, a szorgalom ingatlan vagyon szerzésére van feljogosítva. Az ősiség átok nem áldás. Következései: hitelhiány, a birtoknak ingadozó állapotba jutása, a katonai nemzetnek prókatori nemzeté fajlulása, a nemzet erkölcsének megromlása, — mielőtt a magyar másnak kárival gazdagodni törekedett, — a miért is noha szóló az ősiség eltörlésének kimondását ohajtáná, de Mosony követe előadásának hódolva, nézetét magáévá teszi.

Kossuth L.: En is azon nézetből indulok ki, hogy a javítások alapja a nemzetiség legyen. Egy herceg azt mondá bizonyos mindenfelől nyílt országról, hogy annak geographiai helyzete nem engedi, hogy becsületes legyen; minket ebben a philantropia akadályoztat és én is azok közé tartozom, kik az idegenek behatolásának gátot vetni kívánnak, miért Turóc követének e részbeni indítványát pártolni fogom. Illy nézetből szólalok fel csak azért, hogy Mosony köv. előadása folytán alkalmat vegyek kifejezni esodálkozásomat a felett, miszerint a magyar nemesség, mely a nemzetiség fontosságát érzi, a nemzetiség fenntartásáról ép azért nem gondoskodik, mert úgy vélte, hogy azt az ősiségi törvények biztosítják. Ez esalodás; látjuk, hogy kinek pénze van. Magyarországra jöhet birtokot szerezni. Lám Pozsegában, melyet én magyar megyének tartok, hol a protestánsoknak levegőt színi nem szabad, külföldi protestáns bir urodalmakat. Így Bécsben és Biharban idegenek vásárolnak nemesi birtokot, ezért nem szeretem azon véleményét, mintha az ősiség nemzetiségünket őrtalmazná, mely nélkül nekem az élet sem kell. Megezőlője azon vélemény az élet. A mi a választmányt illeti, ennek utasítás nem is adhatunk. Az adó- és örökvaltságánál másképp áll a dolog, ott az ely kimondása nélkül a választmány nem működhetett volna; de ha itt a többség az uti possidetis adn utasításul, ennek nincs határozott értelme, 's fölötté még sokáig kellene vitatkoznunk, holott ez a legegyszerűbb eszme; hát ha még más eszmét fogad el a többség, például, hogy az ősiség módosítsassék, vagy eltörléssék, ezt sem lehet utasításul adni a választmánynak; az ősiség nem oly anyag, mint a szakál, melyet könnyen leberotválhatni, de a mint Bar. követe megjegyzi, keresztül szöviődik az minden intézeteinken. Mit kell hát tenni? A módot feltalálom a baranyai indítványban, ha annak kihagyásával, hogy az ősiség részletesen eltörlendő, negatív utasítás adatik a választmánynak, miszerint az ősiség káros, e mellett a választmány, melyet kerületnek ohajtanék, figyelemmel legyen a kir. előadásokra 's a mult országgyűlési munkálataira.

Bernáth Zs. Ung köv.: Előtte is legelső tekintet a nemzetiség, 's ezért meg kell vallanom, hogy azon indokolás, mit Pest köv. előadott, engem egyenesen arra vezérelt volna, hogy mindenk felett a honosításról rendelkezünk, mert a külföldiek iránti ezen rendelkezés, főképp nemzetiség tekintetében legnagyobb figyelmet érdemel, 's annyival sürgetőbb, mert ha az illy külföldiek a honban maradnának, legalább maradékaik dörszölődének ki gyermekeink között, midőn most ha megveszik a magyar birtokot, külföldön maradnak, a pénz kiborúlják, nem magyarok, nem is magyaríthatók. Örömmel hallottam, hogy Baranya köv. indítványt fog tenni az ősiség eltörléséről, mert hittem, hogy ékészülése 's pontos indokolása következtében fel lesznek mentve a szólástól 's azt pártolhatom. De a dolog nem így áll. Szíve mélyből kezdte fejtegetni Baranya követe a kérdést, de indokai olyanok, miket el nem fogadhatok. Indok itt más nem lehet csak mit Nyitra követefelhozott, mely szerint a birtokolhatási törvénynek életet kell adni, mert ha az ősiségről nem rendelkezünk, e törvény üres betű marad, hasonló lesz az ütönélküli haranghoz, mely bármint huzzák sem szól. Előtte azon példa sem indok, mit Baranya követe a pazarlásról felhozott, mert az az ősiség eltörlésére nem vezet. Avagy azért tévessek valakinek jósága jobb karba, hogy százszor többet pazarolhason? én a pazarlók kedvéért törvényt hozni nem fogok. Mosony követének nézetét a nemzetiségről én is osztom, mert nem szeretném, ha Magyarországból Palaestina lenne, de ép ezért előbb azon biztosítékokról kell gondoskodnunk, melyek nemzetiségünk megővására szólnak. Hogy a választmánynak kezé meg ne köttessenek, erre ráállok, de a kir. előadásokat is egyszerűen mellőzöm. Menjen hát ki a választmány, de a gyarmatosítás és honosítás iránt előlegesen terjeszzen elő véleményét.

Justh J. Turóc: Mit a minap, az ősiség megemlítésekor mondtam, most is azt mondom, hogy t. i. míg a honosítási törvényekkel tisztában nem leszünk, addig az ősiség iránti rendelkezés időelőtti. És valamint elismerem, hogy a mult országgyűlés fényoldala e két törvény, a birtok és hivalképesség létrehozása volt; úgy megvallom, mindkettőnek alapja sokkal szélesebb és határozatlanabb, hogyszem attól ne kellene félni, hogy minden figyelem mellett is vagy az elvek életbe nem lépnek, vagy ellenkező következtetés éretik el mint mi a törvényhozás által cseleztatott. Ugyan is e törvény kiterjesztetik az ország minden lakosaira, a nélkül, hogy meg-

határozta volna, ki az ország lakosa. Történt már, hogy némely külföldi Bécsen keresztül utazva valamely nagy kereskedőnél jóságaink iránt tudomást vesz, azokat megnézi, egy per nélkül prókatorral beszél és csak hamar a magyar nemesi jóságba a legnagyobb kényelemmel bele helyezi magát. Ha ezelszerű intézkedés nem történik, ha a birtok az idegenek számára tovább is így kitéve lesz, ez országból valósigos gyarmat leend. Mondom, mikor e két törvény készült, hazánkknak sem szellemi sem anyagi állapotára elég figyelem nem fordítottak. Így a szellemiről szólva, nemzetiség tekintetében, vajjon hazánkba ellenséges elemek olly könnyen bejöhethetvén, elszaporodnának, nem lenne az a legnagyobb veszély nemzetiségünkre, mely még most nem általános, és nem is olly erős, hogy olvasztani képes volna. Baranya követe azt mondá, hogy hitelintézeteink nem lévén, pénzt nem kaphatván, kénytelenek vagyunk a birtokeladásoknak elsőseget adni, 's az is ellenvetés lehet, hogy a esőület által a birtok becsé nőtt. De gyakorlatilag véve a dolgot, ebben esalodás van, mert a birtok becsé csak akkor nőne, ha biztosan birathatnék, ez szülné annak értékét, továbbá az illy concursus inkább eseményes mint bizonyos, mert az idegen csak akkor jön honunkba, midőn már az adós esed előtt áll, ez a birtok becsét nem neveli, megveszi mert olcsón veheti, és azért veheti meg könnyen, mert pénzt könnyen szerezhet. Én kérem a kk., hogy mielőtt az ősiség iránt végképen intézkednének, méltóztassanak figyelmüket terjeszteni az incolatusra, mert meg kell vallanunk, elmultak az idők, hogy illy külföldiekre szükségünk volna. De igazságtalanság is hazánkfiakra, hogy az idegeneket mihelyt egy kis ezimre szert tesznek, sokkal nagyobb előnyökben szoktuk részesíteni, mint saját honfiainkat. Nem tartom szükségesnek a kerületi választmányt, elégnek vélem ha kinyomatván e tárgyban eddigi létező munkálatok, csak itt az ülésben tárgyalják a rr. ez ügyet, mert addig az ősiségbe nem lehet becsátkozni.

Makay S. Krassó: A birtokosoknak java kívánja, hogy az ősiségi törvényekben változás történjék. Megkülönböztetve a kérdéseket, úgy találja szóló, hogy a mely birtok az adományos kezében van, arra az ősiség eltörlését ki lehetne mondani; a mely birtok más kezére ment át, itt bizonyos átmeneti rendszert kell követni, miről a választmány adjon véleményét; harmadik kérdés a hitbizományok. Ezek a mostani birtokosok kihalásáig megmaradhatván, jövőre eltörlendők lennének. Az egész tárgyra vonatkozva, hogy ha az adásvevés szabadon megtörténhetik, a maximum és minimum meghatározás szükségesnek tartja, valamint azt, hogy nemzetiségünk ezelszerű honosítási törvények által a külföldi tőzserék ellen biztosítsassék.

Darvas P. Gömör: A választmány kiküldetését pártolja. Bónis S. Szabolcs: Baranya igen eleven színeket festette a hitel akadályait, de az előzményből, más következményt vártam, mert mint Bars követe adatokkal is megmutatta, az ősiség tárgyában már régebb időtől fogva történtek kísérletek, intézkedések, de mind meghiúsultak, mert csak részletekbe ereszkedtek, foltozgattak, nem érinték a bajnak gyökerét. Pedig ez olyan mint a gordiusi esomó, csak vágással lehet megoldani, félrendszer, félszabály nem segít, az ősiséget nem módosítani, de eltörlüni kell. Ung követének kívánatát: hogy e kérdés a honosítással, gyarmatosítással összekapcsolva tárgyalassék, egész kiterjedésében pártolom, sőt azokhoz még az absentismus tárgyalását is kapcsolni kívánom, mert legnagyobb része nemesi birtokosainknak kün lakik, jövedelme hazai, de költsége nem. Mindezeknél fogva szükségesnek látja a kerületi választmányt mindenik tárgyban munkálni, az ősiség eltörlésével.

Szabó A. Temes: Kétségkívül, hogy az ősiség a hitelnek és iparnak akadály, ezért azt eltörlésmi kívánja az uti possidetis értelemben, de úgy hogy kármentesítést nyerjen minden birtokos, és hogy a nemzetiségre is figyelem fordítsassék. Ugyzint, miután ezen ügy a fiscalitásokkal összefüggésben van, ha a magánosok részére biztosítás tétetik, szóló a fiscus részére is azt kíván. Mind ezekre választmányt kíván szóló, negatív utasítás mellett. —

Bükk Zsigmond Borsod köv.: Az ősiséget minden oldalról ostrom alá veszi. Hajdan, míg a banderialis rendszer fenállott, míg a nemes vitte a védelmi terheket, míg a hadra saját költségén felfegyverkezni, itt magát, otthon esaladját tartani, a veszélyben elől menni tartozott, addig az ősiség még igazságos volt. Míg a főpapi rend nem érte be azzal, mint most, hogy táborba induláskor egy veni sancte-t, haza jövetelkor requiemet, a vagy Te Deumot mondjon, hanem a kereszt és püspöki süveg mellé kard és buzogány volt kezében 's legelől ment a véres csatákban; míg az ország zászlósai, 's a főispánok, hivatalnokok és nagy dynasták nem érték be azzal, mint most, hogy a zöld asztalnál vokalnak szoldot és katonát az országnak; míg a haza, nemzetiség, függetlenség ellen kívülől, alólról, felülől özönlött veszedelmek elleni documentumokat nem tentával de vérről, nem tollal de karddal, nem papírosra de a nemesség mellére, nem szólabán de a esataterén, nem írták, de vágták 's metszettek — érdekében volt a statusnak gyámokdni a haza illynemű igazi oszlopai felett. De midőn 1715ben a törvényhozás behozá az állandó katonaságot, szoldot rendelt, mind kettőt az adózó vére 's erszényére assignálta, az ősiség megszűnt igazságos lenni. — Igazságos-e, hogy a nemesség, mely politikai háznépnek tekintetik, a birtokban századokon át mint ragadozó állat-sereg egymást uldozse, zaklassa, pusztítsa? igazságos-e, hogy e birtokháboru fenálljon. Igazságos-e, hogy századok előtt — akkor igaz érteken — vett jóságból a nemes jó lelki birtokos most 1/100 leszállott értékű pénzért kizáratva, koldusbottal kivándoroltassék? Igazságos-e, hogy eme szép föld mit adozó véd, néhány nemesi nemetség kizárolagos tulajdona legyen? ez nem igazságos. És vajjon az álladalomra, statushatalomra, haza-védelmi, teherviselési tekintetből szükséges e illy állapot fenntartása? épen nem. A statusra mind

egy bár ki legyen a birtokos, mert katonát, adót mindenki tartozik adni, ha itt a zöld asztalnál megajánlatik. Hát az egyesek érdekét tekintve, hogy áll a kérdés? a birtokolhatási 's örökvaltsági törvények életbe nem mentek át, 's itt a további eselekvés szüksége világos. — Míg a Bulla Aurea megadta a nemesnek a birtokkalt szabad rendelkezést, — Nagy Lajos törvénye gyámság alá vette a nemes birtokos rendet, mint gyermeket, kinek kést nem adhatni kezébe! 500 éves pupillus nincs több az isten ege alatt csak a magyar nemesség — ideje hogy az 500 éves pupillus nemes emberkorra jutottak nyilvánítsassék 's igazolja magát; hamvaik iránti tiszteletnek köszönjék apáink, hogy a gyámsági számadást elengedjük nekik. A ezél az volt, hogy minden jóság, minden talpalatnyi föld az eredeti adományos nemetség kezében legyen — ámdé az élet mást tanusit, alig van nemetség, mely idegen fészekben nem ülne, mit a donatio nem neki szánt! — és mi több, még lelki mardosítást sem érez, hogy nem teljesül ellene a törvény rendelete, mert a birtokot igaz pénzzel vagy veritéken szerezte. Cél volt szinte, hogy hitlenség vagy megszakadás esetében a birtok a koronára visszamenjen. Hát ez teljesül-e az életben? nem, mert a két ágra adott régi adományos jóság százfelé oszlott, osztály, esere, eladás 'sat. által, a korona csak akkor tudja meg a magvaszakadás esetét, ha az utolsó birtokos jölekül meg bevallja. — A törvénynek pietással tartoznunk, és vajjon sietünk-e nagyon — törvény iránti tiszteletből — a koronának felvilágosítására? nem, csak akkor, ha a bejelentő felkérni akarja a birtokot. Kialszik az emberek lelkéből a törvény tisztelete. Cél volt az is, hogy a korona a nemesi birtokokat, érdemekért ismét kiadjándékozta; történik-e ez? nem. — De más oldalról tekintve is mi haszna van az ősiségnek? Tudjuk a földmívelés, ipar, kereskedés fejlesztése teszi a nemzetet nagygyá, erőssé, dussá, hatalmassá, de ezek fejlesztésére milliányi beruházás kell, ehhez pénz kell, ez a vilámozgató erő. Van-e pénzünk? nincs, és hitel? nincs, 's nem is lehet ott hol a hitel egyetlen menedéke, a birtok, ezer pernek tárgya. Nemzeti bankot állítani jó lenne, de ez a birtok ingadozása mellett, hypotheca-bank helyett, hazzárdjáték-bank lenne, sőt még rosszabb, mert a hazzárd banknál nyerni is lehet, itt csak veszteni lehetne; így szinte a telekkönyv, betéltáblás is csak sikertelen intézkedés, a hitelre nézve csak ábránd. Ha valaki nálunk szép jóságára pénzt akar felvenni bajosan kap, hasztalan mondja, hogy ő még Árpádtól ajándékozott házhelyen lakik, birtoka tisztán áll, mert mind e mellett észre sem veszi, mikor a királyi tábláról a juratus meghozza a perbe idéző levelet. Ha a bank nem ad, próbál tőzserhez menni, ennek első kérdése: van e hypothéka? oh igen Tiszán innen 3 falu, Tiszán túl 6 pusztá. Hát adósság? nincs. És per? hisz alig van esalód, mely ezzel nem diesszük; a kerületi táblán van egy zálogos perem, no de az condescendál; a kir. táblán is van erőtelítő perem, de majd betéltáblás élek; különben tisztá, és biztos egész birtokom. A tőzser megnyugszik, a pénzt megígéri, de mielőtt kiadná, jogtudóssal beszél, 's kérdi: mi az a fassio? mi az a praescriptio a mit a pénzt kereső ur emlegettet? és ekkor sok olly forma feleletet hallván, hogy az örökvaltság aliquidando valet, aliquidando non, a praescriptio meg megöl minden keresetet, a tőzser elveszti bizalmát 's mikorra a pénzt kikellene adni, megtagadja azt. — Ezeket elem példák felvilágosítván szóló, oda nyilatkozik, hogy, az ősiség multa, jelenre, jövőre, mind örök eladásra, mind zálogra, mind a kir. ügynök örökösödésére nézve az uti possidetis bázison túrtúrtessék el; ez heroicus gyóymód ugyan, de a baj sem valamely hirtelen jövő 's menő fajbéli, hanem százados betegség, mely már politicai életünk nemesebb részeit ragadta meg, és csak fájdalmas müttel vagy halál közt van választás; ugy hisz szóló, a rendek az elsőhöz nyulnak, mert itt jogsérem kevés, vagy semmi sem forog fen, az örökvaltság különben homlokán hordozza örökös voltát, szabad egyező felek tevék azt, fiat vobis secundum voluntatem vestram, ha pedig a kebelben ravaszág (mentalis reservata) volt, szaván fogja a status az egyezőt. — A zálog már bajosabb. Ez vagy régi vagy új. A régi iskola szerint a jóságot kevésben szokták elzálogosítani, hogy a fiúnak ne essik nehezen a kiváltás, századok multak, 's a fiu nem váltá ki, sőt maga is adott még melléje, most az ivadék mulassa magát a kiváltással. Az újabb zálogos eladásokról nem lehet mondani, hogy a birtokos keveset vett fel a földre. Ha most adunk el valamit, ugy adjuk, hogy mint a magyar mondja: ne sirjon haza. A ki a felvett pénzt elpazarolta, ám lássa hova jut; a ki okszerű gazdaságba fektette, ennek nincs mi ellen panaszkodni. Erre a bona solutio optima conditio volt. Itt tehát jogsérem nincs, ha az uti possidetis kimondatik. — A fiscus örökösödésének meg kell szünni. Ez helyén volt míg az érdem földdel jutalmaztatott. — El kell már egyszer azon feudalis hitnek is enyésznie, hogy minden jóságunk tulajdonosa a status, a birtokos meg csak haszonbérlet. Nincs tán birtok, mely már ne háruult volna a fiscus kezébe, 's így e tekintetben méltányosságot várhatni tőle, hogy jogát minden kárpótlás nélkül átengedend. — A majoritások a szerzőnek szabad rendelkezési jogából keletkeztek, 's így ellenök szolani nem lehet, de mégis módosítandók annyira, hogy azon kiváltsági mentességek, miszerint a kölesön alapjául nem vétethettek, szünjék meg. — Ezekre nézve választmányt szükségesnek nem látván, az elvet rögtön kimondandónak vélte.

Lónyay G. Zemplén m. köv.: Nem a többség ostromlására szólalok fel, ugy is legfőlebb arról lehet szó: így vagy amugy történjék-e valami, minek szükségét elismertük. En ovatosságra kívánom figyelmzetni a rket, de azért, hogy ezen szó Conservativ szó, nem feltartoztatni akarom az ügyet, mert gyakran a gyökérmetszés nagyobb ovatosság, mint a részenkinti lassu müttel, és ezt alkalmaztatom az ősiségre. 'sat. — Arra nem állok, hogy összekapcsolassék, ámbár

igaz, l...
tásra,
nem k...
honos...
ha az...
tem c...
lesz,
ez azt...
de en...
szerin...
sokról...
lott ki...
sítást...
re? hi...
nyomá...
lányb...
kivánc...
nyét i...
dése é...
ezek e...
sének...
hessen...
F...
vén ol...
is for...
S...
S...
hogy a...
az ősi...
lehet,
ohajjú...
sék el...
veszél...
vényes...
most,
kinek...
találju...
ben 's...
A hitl...
meleg...
szóló...
zetiség...
S...
náról...
rint i...
sága...
szent...
lün,
ágon...
vergő...
a fiscu...
P...
ősiség...
is, Be...
ben...
nosítá...
R...
boles...
az ősi...
ván...
S...
felelv...
bebiz...
birtok...
szület...
M...
bizom...
major...
nak...
gyéjel...
G...
ntasit...
detis...
lájja,
ványt...
tét, k...
azoka...
ugy v...
a kísé...
nem g...
nyújt...
teljes...
külföld...
lés el...
foglal...
mére...
szerke...
paszte...
szi n...
nésök...
mert...
mával...
Nem...
dekül...
szegé...
megv...
satio...
rócz i...
S...
ősiség...
Magy...
lati t...
ősiség...
csak

igaz, hogy kik eltörölni akarják, a választmányt nem módosításra, de eltörlésre kívánják utasítani. Másik azt mondja, azért nem kívánja a honosítást és ösíséget összekapcsoltatni, mert honosítási törvényt akar, — honosítási törvényt én is akarok, ha az ösíség mostani állapotában marad is. A honosítás előttem conditio sine qua non. Hát a fiscus örökösödéséből mi lesz, ebből a kir. előterjesztések mellékletében semmi sincs, ez azt teszi talán, hogy ti birtokosok egymás közt egyeztetek, de én fiscus nem fogok egyezni. 'stb. Továbbá azt látom, miszerint akarják, hogy az ösíséget töröljék el, de a majoratusokról egy szót se szólunk, így a jus alienumról sem, holott különben idegenek kezébe megyen a birtok. Hát a honosítást ne utasítsuk-e ismét választmányhoz, ugyan mi végre? hisz ott van a mult országgyűlésről ebbeli munkálat, azok nyomán tanácskozhatunk. Ezek a választmányok valódi országgyűlésbarlang, melyből kifelé csak kevés nyom vezet. — En kívánom tudni ezen tárgyban minél előbb a főrendek véleményét is. Egyébiránt az ösíségi választmány a fiscus örökösödése és a majoratusok iránt is dolgozzék kimerítőleg és ha ezek el nem törölthetnének is, legalább az ösíség eltörlésének egyik feltétele legyen, hogy a majoratusokat ne lehessen szaporítani.

Fábray I. Bártfa v.: Városokban is birtokzavarok létezőven ohajtja, hogy a kiküldendő választmány a kir. városokra is fordítsa figyelmét.

Szerdahelyi F. Győr: Nincs könnyebb, mint kimondani, hogy az ösíség eltörlődik, de ez nem segít a bajon, mert az ösíség oly tárgy, melyhez minden oldalról hozzá férni nem lehet, 's minden intézeteinkben lappang. Küldői elv gyanánt ohajtjuk kimondatni, hogy az ösíség csak annyiban töröltesse el, a mennyiben a nemzet hitelét gátolja, 's nemzetiség veszélye nélkül megtörténhetik. Hazánk felvirulására törvényes szabadság, pénz és hitel szükségesek. Ki mondhatja most, hogy a birtok övé? — Hogy pénzünk van-e? mindenkinek arcvonásából ellenkezőt olvashatni. Ennek okát feltehetjük a fényezésben, majmolásban, téltenség és kényelemben 's tovább nyújtóznai akarásban, mint meddig a takaréki. A hiteltől sok szép szó hangzott, 's az eszméknek langyos felmelegítése által nehogy azokból levonjon, utatni sem akar szólni. Az ösíség eltörlésénél figyelemmel akar lenni ő is nemzetiségünkre, különben a baranyai indítványt elfogadja.

Sebestyén Veszprém köv.: Az ösíség eltörlésének hasznáról nem akar sokat szólni, ki levén az fejte, utasítása szerint is megszüntetni kívánja azt leginkább a birtok biztonságára 's ipar kifejlése tekintetéből. Bocsanatot kér, hogy egy szent hasonlatossággal él: olyan az ösíség, mint az erendő bűn, mely maradvékrol maradékra megy át és pedig, mindkét ágon; itt az idő, hogy e bűntől szabadulva politikai údve vergődjünk. Kivánna, ha a választmány figyelmét fordítaná a fiscus örökösödésre, majoratusokra és honosításra is.

Papászás Bihar köv.: Nincs azon véleményben, hogy az ösíség részenként töröltesse el. Ha utasításában nem volna is, Borsodtól ma megtanulta, hogy az káros minden tekintetben. Az ösíséget úgy mint áll eltörölni kívánva, ezt és a honosítást nem akarja választmányilag, de rögtön tárgyalni.

Rádics M. Heves köv.: Az ösíséget egyszerre, mint Szabolcs kívánja eltörölni a majoratusokkal együtt; a honosítást az ösíségtől nem kívánja feltételeztetni, azt e nélkül is ohajtja.

Szallopek L. Verőce köv.: Egyedül Pest követének felelve felvilágosításul megemlíti, miszerint az diplomácia bizonyítani bajos volna, hogy Lippe herczegnek Verőceben birtoka lenne, mert a két uradalom feleségét illeti, a mely született katholika.

Mocsenyi P. Torontál köv.: Az ösíségen kívül a hitbizományokat is megszüntetni kívánja akép, hogy a most élő majorosok és seniorok kimúlása után az örökösök osztozzanak. Illy intézkedést kíván az egyházi adományosokra 's megyéjébéli horvát hűbérnökökre is.

Gábril I. Abauj köv.: Az ösíség eltörlésére nem lévén utasítva, saját meggyőződéséből indulva a heroicus uti possidetis elfogadhatására utasítását elég rugékonynak nem találja, de oly értelemben, mint Pest köv. módosítá az indítványt, a választmányt elfogadja. Üdvözli szóló Turócz követét, ki honosítási törvényeket sürget, de nem azért, mintha azokat az ösíség pótlékául tekintené, mert hisz a külföldiek ugy voltak most is az ösíséggel, mint a felvilágosodott ember a kísértettel, az ösíségi törvények őket a jószágszerzésben nem gátolták; de üdvözli, mert némely tények előhozására nyújt alkalmat. — Midőn azok, kik a köztelhervisést híven teljesítették, polgári jogokkal nem ruháztattak fel, addig a külföldieknek csak szép hízélg kérelmet kellett az országgyűlés elibe terjeszteni, hogy e hon első szülöttjei között helyet foglalhassanak. A mult törvényhozás e diszvirágokat figyelme nem méltatta, mert Borsod követe a honosítási törvény szerkesztésénél más alapokra állította a dolgot, 's mert a tapasztalás mutatta, hogy az illy indigenák folyvást idegen részei maradnak a testnek, mint az absensek, kiknek megjelenésük az országban hasonló a baljóslatu üstökös csillagokéhoz, mert csak akkor jelennek meg a kormányi kegy rakbuzgalmával, midőn az országgyűlésen vetőt gyakorolhatnak. — Nem kívánja szóló, hogy hazánk a népek szemetejének menedéki szolgáljon 's kitérve a württembergi bevándorlókra, kik szegénység, 's ügytelenségnek egyebet nem hoztak magokkal, megvallja, hogy azok vizenyös vére másfél százados naturalisatio után sem melegül fel a hon iránt, — mind ezeknél Turócz indítványát előlegesen kívánja tárgyaltatni.

Széchenyi I. Mosony köv.: Ujra megvallja, hogy az ösíség körüli mütélt oly közel látja állani szivünkhez — Magyarországhoz, mikint sercupulusai mindig nőnek. A gyakorlati téren nem lesz elég biztosítéka nemzetiségünknél. Ha az ösíség eltörlődik, lesz sok külföldi, ki jószágot vesz, ha az csak két percentet is jövedelmez. Most sok ember visszatar-

tóztatja jószágát, de lesz, ki milliókkal áll elő, 's e csábnak a magyar nem áll ellent. Biztosítékul a honosítás és absentismus iránt hozandó törvények javaltatnak. Ezek azonban a gyakorlati életben könnyen kijátszhatók. Ha kenik, forog — mondja a példabeszéd, és sokan nem látnak addig, mig ezres bankót nem nyomnak szemökre. Egy orvosnak, ki a sok mosásnak 's így Priesznitznek barátja nem volt, egy betege azt jelenté, hogy a mosás után igen könnyen érzi magát. Szóló megengedi ezt, valamint azt, hogy ha valaki aranyat visz a hátán, azt letéve szintén mondhatja, hogy könnyen érzi magát. Ez áll az ösíség eltörlésére is, fogják mondani sokan, hogy oly könnyen érzik magokat utána, és ha nemzetiség nem volna a kérdésben, szóló is más politikát követne. Magyarország állapotát nem tudja megszokni, émélységig telve van vele, a status quot gyűlöli, irigylit a lengyeleket, kik szerencsésebbek, mint mi örökös tengelyünkben, 's nemzetiségünknél örökös veszélyeztetése között. Nem kívánva szóló a kedélyekre hatni, az átmenetnél egy jobb állapotra, az uti possidetis ellen sem volna, ha azon kéz, mely meg ment a bajt (az ösíségtől), szivünket (a nemzetiséget) nem találná. Mind ezért 5—6 becsületes magyar embert kíván ez ügyben kiküldetni, kiknek a nemzetiség szivükön fekszik.

Kossuth L. Pest köv.: Köszönetet mond Abauj követének, hogy dracticus festésével azon állapotnak, melyben a befogadott idegenek irányában állunk, igazságot szolgáltatott némileg azon silány jöttment emberek ellenében, kiknek némelyike eljön 15 évben egyszer e hazába és nemcsak hogy szavazatát a servilismus serpenyőjébe veti be, hanem még silány lelkének ösztöne szerint a haza többségét gunnyal is illeti. — En osztom Mosony követe nézetében, de azt nem gondolom, hogy lengyel szomszédinkat irigyleni kellene, mert különben mindennap a kétségbeesés eszközeiről gondolkodnánk. Annak kétségbe esni nem lehet, kinek van még veszteti valója, nekünk még van, mert e nemzet még van. Turócz indítványa ellen felhozatik, hogy a honosítás elég biztosítékot nem nyújtandó, de épen annak tárgyalása után láthatja majd a választmány, hogy az elégedő bátya-e nemzetiségünknél vagy még kell gondoskodni másról is. És mintán előttem van orgy munka, melyben Borsod érd. követe, ki ezt írta, a mult országgyűlés alkalmával egész Europa honosítási törvényeit nagy tapasztaltsággal ismerteti; ezen munkát vegye figyelembe a választmány, ha kapható vegyük kézbe, tul rajta következnek az incoaltio és ösíség. En is oly szerencsés helyzetben vagyok mint Szabolcs követe, utasítom azt tartván uti possidetis, de küldöm azzal nem elégednek meg, a multa igen, ha a sanctio már itt volna. De különben is meddig állana ez uti possidetis? egy perezig sem, épen ugy járna mint annak eszméje, ki minden birtokot egyenlőn felosztani indítványozott, de meg van-e ez által határozva, mi történjék az után; lehet-e akkor eladni, elzolgósítani, vagy a ki ez időben eladta jog nélkül, mi történjék vele? 'stb. — Ebben sok melles kérdés eldöntendő, miket a választmányának kell előbb megfontolni. En is mint Zemplén igen sajnálkozom azon politica felett, mi a kormány a mellékletekre nézve követett. Igy a fiscus örökösödéséről azokban egy szó sincs, holott ez által könyíthetett volna. Az ösíség eltörlésére térvén vissza, kimondom, hogy ezen szónak coneret fogalma nincs, nem tudnek rá szavazni, ez függ a birtokviszonyok elrendezésétől. Enismélem, hogy utasítást nem adnék sem conditio sine qua non-t nem mondanék, csak hogy az ösíség káros, a választmány gondoskodjék javaslatról 'stb.

Kendz. Zs. elnök ez értelemben kimondván a végzést, t. i. hogy annak kimondása mellett, miszerint az ösíség káros, ker. választmány kúldetik ki, jövöre a honosítás és gyarmatosítás kérdéseit tüze ki tárgyalás alá, az ülés eloszlott.

A nmu főrrk dec. 9kei VIII. országos ülésében tartott választmányi viták folytatása.

Gr. Zay K.: A fenförgó ügy minden oldalról bővebben lévén megfajta, barátommal m. b. Wenkheim Béla urral kezét fogván, egész kiterjedésben pártolom az izenetet, vagy is a köszönő felírást. Mindazáltal engedjék meg a m. förr., miszerint a fejtegetetekre némely észrevételeimet előadjam. — Hallottam több okot előadotni, melyeknél fogva méltóságotok nem kívánják ö felségé elibe terjeszteni a t. kk. és rr. által hozánk küldött felírási javaslatot; de mindazon okok olyanok, hogy méltóságotokra, ha privative egymással szemközt találkoznak, könnyen lehetne alkalmazni azon régi közmondást: „mirum, quod Haruspex Haruspici sine risu adspicere possit“ azon kis variatioval, hogy a „sine risu“ helyett „sine fletu“nak kellene állani, minthogy valóban minden jó hazafinak sirni kell azon, hogy méltóságotok részt vesznek alkotmányunk sirja ásásában. De „nihil inultum manebit“ Méltóságotok majdan egy magasab bíró előtt állandának, mint az excelsa curia, ki előtt érvénytelen az „intra dominium transmissionale.“ Megmondom valódi okát ezen országgyűlésnek. Az t. i. abban áll, hogy méltóságotok nagyrésze attól tart, miszerint ha a köszönő felírás a t. kk. és rr. által javasolt alakban megy fel ö felségéhez, könnyen kockáztatnak azoknak sorsa és állása, kiktől sokaknak méltóságotok közül hivatalos állása függ. 'S azért inkább paizsul akarnak szolgálni a kormánynak, mintsem hogy ennek törvénytelen eljárását rosszalanák. — Hallottam itt hoven fejtegetni Magyarországnak nyomasztó, szerencsétlen állását, 's elsúlyeztetését; de ennek főokát nem hallottam. Főoka az, hogy a honunk törvényes állását és függetlenségét biztosító törvények sarkaikból kiforgattattak. Előadván az okot, megmondom, mikép lehet a bajon segíteni. Ugy lehet segíteni, ha az önállásunkat biztosító törvényeket ujra föllelelvénjük 's életbeléptetjük. Ezen törvények az 1526ban I. Ferdinánd és az ország között kötött szerződés, mely szerint a habsburgi ház a magyar trónra lépett; az 1683iki szerződés, mely által a fels. habsburgi házba behozott az első születési jog; az 1723ban kelt prag-

matica sanctio, az 1790. t. cz. és 14 királyi eskü. Mind ezen törvények értelme és foglalatja, ha azt elcsavarni nem akarjuk, az, hogy Magyarország oly független önálló ország, mint Európának bármely országa, és azon egyetlen kapocs, mely összekapcsolja az ausztriai monarchia többi részeivel, a felséges uralkodó család. Csak akkor, ha ezen törvényes önállóság 's függetlenség vissza lesz állítva 's életbeléptetve, csak akkor leend hazánk, csak akkor a dynastia is nagy és boldog; minthogy érdekeik oly szorosan vannak összekötve, hogy végenyészetenk indulás nélkül egymástól el nem választathatnak. Itt engem bizonyosan separatisticus tendenciáról fognak vádolni. Separatismus! ez azon rémkép, melyet rossz akaróink Europa és a dynastia szeméi előtt lobogtatnak. És vajjon, mi az a separatismus? Megmondom. A separatismus kétféle, törvényes és üdvteljes, törvénytelen és bűnös. A törvényt már fejtegettem; a törvénytelen, bűnös az, ha valaki a monarchia egységét fel akarja bomlasztani, és elpártolni az uralkodóházától. Méltóságos urak! Hol azon szerencsétlen, eszedbűlt, átkozott lény, ki illyemiről csak álmodnék is? A legegységűbb magyar is tudja, hogy a dynastiától elpártolásban rejlik nemzetiségünk, szabadságunk enyészete; 's csak a lothringiai dynastia alatt maradt magyar és szabad. Mire vezet a republicanismus felé törekvés, int szerencsétlen szomszédunk példája. Ennélfogva a magyarok hűsége az uralkodó dynastiához, nem egy bevert, betanult, becatechisált, beénekel, 's rántott csirkén és ugorkasalátán alapuló hűség, hanem oly hűség, mely össze van forrasztva a nemzet életével, 's ugy az összes nemzet, mint az egyes magyarnak önzésében gyökerezik, és így oly örökkévaló, mint maga az önzés. Méltóságos förr! ha honunk törvényes függetlensége és önállása ki lesz viba, akkor honunk és a dynastia, mint már mondtam, nagy leend és boldog; de akkor gondoskodjanak a m. förr. szigorú honosítási törvényről is, mert akkor elpusztuland az ég, 's az anygak lezállandnak ez árnyékvilágra, e boldog áldott magyar földön letelepedendők. — Pártolom az izenetet.

Gr. Szapáry A.: Tagadni nem lehet — mond szóló — hogy míg a bizalmatlanság a nemzet és kormány közt fenmarad, hazánk 's alkotmányunk addig nem fog felvirágozhatni. — 's erre nézve kell, hogy a kormány a törvény útján járjon. A választmány első részét szóló is pártolja, 's ohajtja kifejezteni azon tántoríthatlan hűséget, melyel a nemzet fejedelmét öleli. De más részről a haza fájalmait sem akarja ellehallgatni, melyeket B. Wenkheim Béla oly ügyesen ecsetelt. Tagadja szóló az 1790. t. cz. valóságát, 's látja azon befolyást, mely korlátozza a magyar kormány önálló működését. Aggodalmat lát az új rendszerben is. A főispánok — ugymond — kell, hogy a király és haza támaszai legyenek. Szóló ohajtana, hogy ne csak az egyén nyerjen a hivatal által, hanem a hivatal is az egyén által. Egy szóló a t. rr. választmányát egész kiterjedésében pártolja.

Fogarassy Mihály vál. püspök: A választmányt külföldi, honunk alkotmányába be nem illő megkezdési modor, melyre legkevésbé lett volna szükség most, midőn a fejedelmétől szölytatunk a reform terére. Az alkotmány a legközelebbi időben veszedelemben nem forgott, az 1790: 10 nem holt betű, hanem valóság. De vannak, kik alkotmányunk árnyéka alatt magokat többé jól nem érzik, 's külföldi oltoványt kívánnak helyébe ültetni. Mi a kormány emlegetett absoluticus irányát illeti, helyes volt b. Prónay Albert megjegyzése, hogy a civilisált világ politikai iránya 1790 óta az alkotmányos országslási formák felé gravitál, mihez hozzáteendő, hogy e gravitatio jelenleg a monarchiai név fentartásával a democratia felé van irányozva. Csak egy absoluticus irányu monarchia van, ez Oroszország. Hasonló irányuak a schweiczi és az északamerikai egyesült köztársaságok. A t. rendek magok czáfolták meg feliratukban az absolutismusról vádat, mert kimondák, hogy a fejedelem és nemzet érdekei közt nincs ellenkezés. A megyei felhozott példák nem bizonyítanak a vád mellett. Szónok tisztán öröm- és hálaérzetet nyilvánító feliratot ohajtott, mivel azonban a főpohárnok ö excaja módosított felirata ohajtásához közelebb áll, chez járul szavazatával.

Czindery László, somogyi főispán: Főlölegesnek tartja a szönyegen lévő tárgyat bővebben vitatni, de épen ma hallván azon ellenvetést, hogy a baloldal azért nem kíván az administratori rendszer tárgyalásába becsátkozni, mivel fél attól, hogy az egyének állását kockáztatni fogja, e tárgynál szónok megjegyzi, hogy annak halogatásával azon egyének állapota épen nem javul, 's mely csak a kellő tárgyalás által érethetnek el. Nem is irtózik attól, sőt ohajtja, hogy e kérdés mielőbb megvitassék, a midőn bizonyosan reményli, hogy a törvény és igazság alapján a további gyanúsítás alul fölmentetik. Szónok a rr. javaslat 11 §t el nem fogadja most, mert gyakorlat szerint az initiativa a rrrnél levén, a főrendi tábla annak tárgyalásába nem is becsátkozhatik, mi meg a rrrnél meg nem vitattott, a mi a jelen ügyben, hogy nem történt, világos onnan, mert a rr. a rendszer bővebb megvitátását magoknak fentarták. Szónok mint bíró tanulta, hogy a bírónak legnagyobb hibája volna, ha a még meg nem vitattott perben előre ítéletet hozna; 's annál nagyobb hiba volna ez törvényhozónál, mert míg az csak egyesek, ez egész nemzet irányában volna igazságtalan. A jobb oldalon lévő urak taticája — ugymond — hasonló amaz ügyes hadvezéréhez, a kinek sok puskapora van ugyan, de golyója nincsen, 's az ingerléseket arra használja, hogy az erős sáncok közti táborban levő ellenséget a sikra kicsallassa, azon neményben levén, hogy alkalmá nyiland annak munitióit elragadtatni. Igy hallám azt, hogy nekünk a tárgyalásba ereszkedni nem szabad; várjuk el az időt, 's mi meg fogjuk mutatni, hogy mint törvényhozók és függetlenek azon tárgyba tudunk is, merünk is becsátkozni. Sajnosan hallám egy ifjú szónok által elmondani azt, hogy — mivel mi a haza javát

felhevülés által kockázatosnak nem engedjük — csak physice 's nyers tömeggel győzünk. Ezen kifejezés e táblára, hol az ország színe összpontosul, nem alkalmazható. Nyers erő alatt olly tömeg értetik, mellynek eldöntő szava van a nélkül, hogy bíráló tehetsége volna, ez a táblára nem alkalmazható; mellytől ha az eldöntő szó elvétetik, csak zavart okoz. Illy nyers erő van itt e teremben, melly nagysádtoknak éljenekkel tömőjéző. — Hallám azt is, hogy a dynastia érdeke egy a nemzet érdekével; ezt minden törvényhozói 's törvényhatósági terem ajtajára arany betűkkel kellene felírni, mert midőn az egyik érdek védelmezetik, akkor a másik pártoltatik. Már ha ezen elv el van fogadva, hogyan lehet a király parancsára kiadott rendeleteket gyanúsítani? Gróf Zayval tartok, a midőn törvény szerint kormányt nem ismerék, mert egyedül a király kormányoz törvényes dicasteriumaival. Ezt Verb. II: 3 cz. adja a király kezébe; mire amaz elmezéség hozott fel, hogy Verbőczy megsemmisíté az 1790: 10. t. zikket, a mi nem előlégségek ok, mert a két törvényrendelet igen összeegyeztetik. 'S azért is, míg jelen alkotmányunk fenáll, felelős kormányról szó sem lehet, mert az minden parancsokat köteles levén teljesíteni, a megyék omnipotentiája akadályul szolgál. De a többi tartományokéval vegyes ministerium ellen sem lehet törvényesen kikelni, mert őseink kívánatára 1741: 11 t. 4. §-ában megígérte a fejedelem, hogy „et ad ipsum etiam status ministerium nationem hungarum adhibere dignabitur.“ — Végül gróf F. M. szemére vetette gr. Forgách A. Józsefnek, hogy t. i. csak 3—4 hónap előtt is ellenkezőleg nyilatkozott volna Somogyban; mire azt válaszolom, hogy a megtámadott gróf már másfél év óta távozott el azon megyéből, különben pedig hiszem, hogy a megtámadó gróf nem igen szeretné, ha külön időben tett kijelentései felhordatának. — Pártolom főpohárnok ő exeját, lipői főispán észrevételével együtt.

Gr. Pécsey Manó, zempléni helyettes: A tárgyat olly fontosnak tartja, hogy annak érdemleges tárgyalását elmulasztani nem lehet, ehhez azonban csak akkor fog részletesen szólni, a midőn az rendes vitás tárgya leend. — A főpohárnok indítványára megjegyeztettem, hogy egyes embernek az őron pillanataiban el lehet felejteni fájdalmait, de a törvényhozó testületnek azt tenni nem szabad. Ki kell igenis túrni azt a mi fáj; de a válaszfelirat az illető kellekkel ellátva nincs, ez csak külföldnek utánzása, ennek tehát semmi hatást nem tulajdoníthatni, minél fogva legezészerübbnek látná, ha egyedül a halaczeret fejeztetné ki, 's csak a régi megpróbált sérelmek említettének meg. Ezen esodálkozna némelyek, de az megnyugtatól tétetett, nehogy szemrehányás történnék, mikép mi a régi sérelmeket sem akarnók orvosoltatni. Vélekedése szerint, ez a bizalomnak inkább megfelel, mint azon kívánat, hogy olly sérelmek is jöjjenek a válaszfeliratba, mellyek pertractálva nincsenek. Rövid kíván lenni szöve, de némelyekre mégis felelnie kell. Mondatik, hogy az 1790. 10. nem valóság, mert a kormányon ülő férfiak egy felsőbb hatalom vak eszközei; már kérdem, illy általános vád — ugymond — méltányos-e? ezt bárkinek bírálata alá bocsátom: olly fegyver ez, melly a hivatalnokok öntudatán meg szokott túrni. A recriminatio, melly oda intézetik, hogy a többséget vagy intimidálják vagy meggyöngítse, ezéjárt soha nem fogja elérni. Ha valaha, most itt az idő, hogy mellözve a recriminatio politikáját, vállvetve és karöltve dolgozzunk a hon boldogságán, hogy összeforranak mindazon tényezők, mellyektől függ hazánknak felvirágzása. — A mi a részeket illeti: vádolja szónok az összes törvényhozást, melly illy elhamarkodott törvényt hozhatott; de más részről pártolnia kell ő felségének előadásában kijelentett manifestációját. — A horvát-ügyre nézve b. Prónay nyilatkozatát magáévé teszi, ki azt mondá, hogy ne csináljunk ebből gravament adat nélkül. Hallotta szöve, hogy a conservatívek conferentiája irányt és szabályokat adott volna a hivatalnokok működésének. Nem törti eléfelették a pálezát, de tagadja, hogy ezen szabályok megtartattak volna, mert a hivatalnokoknak működésében egyéb alapok a törvénynél nem lehet. Mult országgyűlés előtt is ezen helyzetben volt szöve, 's így meglehet a különbséget az akkori és jelen állás között. Ha bármikor is — végzi szöve — olly parancs érkezett volna hozzám, mellynek végrehajtása által törvény 's alkotmány sértetik meg; lemondtam volna inkább hivatalomról, semhogy segédkezeket nyujtanék törvényellenes tettekre. Pohárnok ő exeját, a lipői főispán hozzáadásával pártolom.

Gróf Erdődy Sándor: A rendi javaslatot elfogadja, és gróf Zichy Manóval tart, ki azt mondá, hogy a nádort ő felsége nekünk nem ajándékozható, mert az a miénk volt. — Sárosi főispán állítja, hogy a köszönő felirat idegen plánta. Az igaz, de találkozik honunkban több is, p. o. a feudális rendszer, a melly olly erős, hogy hamarabb lehetne Magyarország valamennyi tölgyeit és bükkjeit kiirtani, mint ezt. Illyen keresztény hitünk, illyen Tabago növénye 'stb. — Bár az 1790: 10. t. z. ből kitetszik, hogy magyar kormányunk van, de ha tetteit taglaljuk, meg fogunk győződni, hogy az csak de jure és nem de facto létezik. 'S itt szabad legyen koronaőr ő excellenciájának azon kijelentésére, hogy ő felsége a dicasteriumok által kormányoz, 's így péld. az új rendszer behozatalánál a helytartótanácsot is megkérdette — azt válaszolom, hogy ezen tett az új rendszert meg nem teszi törvényessé, mert hisz ez burocratiában mindenütt így megy. Az új rendszerben két tévedést látok, financialist t. i. és politikait. Hogy az ezer ötszáz forint ötezerre emeltetett, financialis tévedés, mert találkoztott volna alkalmasot egyén, ki az administrator-ságot olesőbban is elfogadta volna, 's minthogy a főispánoknak kötelességükbe tétetett a megyében való folytonos lakás 'stb., ez politikai tévedés, mert tapasztaljuk, hogy éppen azon megyékben, hol folytonosan lakik az administrator, legtöbb a rendtelenség, minthogy az vagy párt embere, vagy legalább annak tartatik, 's így mindkét esetben elveszti hatását. E dollog első stadiumában csak aggodalom volt, de a yarasdi örök

kös főispánok kihallgatás nélküli elmozdítása után valóságos sérelemmé vált. Az 1723 t. 1. §-a megengedi, hogy a főispánok egyéb hivatalokat is viselhessenek, 's ezen törvény megfontolt. Ki az eddig mondottak után, ezen sérelmeknek nem hisz, azt, okokkal capacitálni nem lehet. A tolnai főispánnak a praesidialisokra tett azon észrevételére, hogy nem volna-e törvénytelen, ha abban ellenkező eljárás parancsoltatott volna? megjegyzi, hogy az még nem argumentum; mert például, ha olly parancs adatná a kir. táblának, hogy gr. Erdődy S. minden pereiben jó ítéletet hozzon, éppen olly törvénytelenség volna, valamint ha ellenkezőleg az parancsoltatnék, hogy annak minden pereiben rossz ítéletet mondjon. — Az új rendszer burocratiája, tendenciája nem tagadható. Míg nemzetünk más biztosítékot nem kap, addig kétes leend mindig alkotmányos állása. — G. Telekinek, ki megmutatá, hogy a burocratiája ollyan mint Saturnus, saját gyermekeit even meg, — az válaszoltatott, hogy az maga magát eszi meg, — erre nincs mit felelnem. — A zempléni helyettes a recriminatio politikát kárhözvátvány, éppen akkor ő maga is recriminál. — Pártolja a rr. javaslatát.

Rímely M. szentmártoni főpát: Főpohárnok ő exeját egyetért. 's elősorolja röviden okait. A válaszfeliratot három részre osztja: az elsőben hála-nyilvánítás, a másodikban sérelmek felterjesztése, a harmadikban indítvány foglaltatik. — Az első illetőleg: abba beleegyeznek, mert ha volt valaha ok a köszönetre, az valóban most előadta magát, 's aranybetűkkel lenne bevésendő történeteink évkönyveibe. A sérelmekre vonatkozólag, felemlíti szónok az 1790: 10. törvényt, 's nem hiheti, hogy kormányunk nem volna független, mert — ugymond — van hely. tanácsunk, van cancellariánk, és ezek nem panaszkodnak, hogy idegen befolyás általkényszerítettének a törvényellenes lépések elkövetésére, és így azon törvény életben van. — A részek vissza nem esatolásából eredett sérelmet kihagyatni szeretném, mert miután ő felsége királyi előadásában kijelentette, miért nem hajtá végre a törvényt, most nem lehet aziránt panaszt emelni: — megvállik majd ha tárgyaljuk, mi okból nem tette azt. Mondatott, hogy a kormány vagy nem akarta, vagy nem tudta végrehajtani a törvényt; megczófolják ezt a királyi előadások, mellyekben ő felsége kijelenti, hogy azt tenni akarja, de önkényszerűen banni nem kíván. — Az új rendszerre nézve, majd ha a rr. okakkal együtt azt már megvitattva felterjesztik, előadandja saját nézeteit is. — A horvát ügyhez sem akar szólni, nem állván még tisztában a dolog, annyival inkább, mert a szükséges intézkedések megtételét, hogy a dolognak mibenléte kiderüljön. — Az évenkénti Pesten tartandó országgyűlésre nézve, osztja lipői főispán nézeteit.

Baró Barkóczy Imre: Ohajította volna, hogy a közörműben fejtkezzünk el a sérelmekről; de miután szokás illyenkor azokat megemlíteni, ebben megnyugszik, de csak az országosan elismert régi sérelmeket kívánja felterjeszteni. — A mi a részeket illeti, hibának látja azt, hogy a törvény végre nem hajtattott, de a baj magában a törvényben, nem pedig ő felsége akaratában rejlik; különben is országgyűlési intézkedésre hivatván fel — a sérelem elenyészik. — A horvát ügyről, miután adatai nincsenek, sem jót sem rosszat nem szólhat. — Az új rendszert mellözve csak azt említi szöve, hogy a főispánok több hivatalokkal levén elhalmozva, kötelességeiket nem teljesíthetik, és így a kormány azon morális kényszerítésbe jött, hogy administratorokat alkalmazzon. Erre tehát szükség volt 's éppen ezért a rendszert törvénytelennek mondani nem lehet: pártolja főpohárnok ő exeját indítványát.

Gróf Forgách Antal: Szólnak igen szűk kör jutott okoskodásainak előadására, annyira, hogy lehetlen ismétlésekbe nem esnie. Több országgyűlések után első ez, melly a kormány és fejedelem irányábómet 's nem bizalmatlanságot nyilvánít, 's üdvözli a perezet, hol a fejedelem a nemzetel karöltve működik a hon boldogításán, — e téren biztos a jelen, biztos a jövő. Ezért köszönetet kíván mondani, de tisztán, hogy az öröm bizalmatlansággal el ne homályosítsák. Ugy találja szöve, hogy a rrk felirati javaslatában az öszinteség hiányzik, mi a magyar jellemmel jár; pedig a lényegyet a modor soha sem pótolja. Legyen az hű képe az ország állásának, anyagi és szellemi felvirágzásának. És ha a sérelmeket — folytató — megemlítjük, meg kellene azokat is említenünk, mellyek három év óta a haza javára történtek, a közlekedési eszközök, tiszaszabályozás, ipartanodák 'stb. mind elhallgattatnak; pedig ezek azon kép kiegészítéséhez tartoznának. — Az új rendszer törvényességét ezáltal tárgyalni nem kívánván, majd akkor szöve hozzá, ha a tárgy szövegre kerülend; csak annyit emlí meg azon általános elvre, miszerint mondatott, hogy a csend éppen ott dulatott fel, hol az administratorok laktak, — hivatkozik Marmaros jegyzőkönyvére, mellyben a Pesti Hírlap szerint, a megye rendei kimondták, hogy főisp. helyettesök maga a megtestesült loyálisítás, tisztasága azon forráshoz hasonlít, melly Marmaros bércezeiről esőrgedel 'stb. Ebből nem akar következtetést vonni, csak azon általános elv ellenében hozta fel ez esetet. — Főpohárnok indítványát pártolja.

Gr. Festetics Géza: Szöve azt tartja, hogy az országgyűlésnek kötelessége az ország állapotát híven festeni, a mi igen természetes is, mert midőn az orvoshoz megyünk, nemcsak azt mondjuk el, hogy mellyik étel esett jól, hanem azt is, hogy hol és mi fáj. Mondatott, hogy alkotmányos kormány csak az, melly a többségnek emanatiója; már pedig mikép várhatni jót olly kormánytól, melly egyoldalul rendelkezik? — Baró Vay M. megemlíté, hogy a praesidialisokban semmi újat nem lát, de a legkézzelfoghatóbb argumentumot — a fizetést kihagyta, 's éppen ez bizonyítja az új rendszer létét, melly által veszélyeztetve mind a tábla méltóságát, mind pedig a megye autonómiáját. És ha a kormányt az hivatalnokok fizetésére anyai pénzre van: miért sürgeti az

előadások utolsó pontjában az ott kitett status-kölesönek a nemzet általi visszafizetését? Mi ezéjla van hát a kormányt, hogy anyai főisp. helyettesét nevezett? hát ezek fogják fentartani az arictokratia érdekeit? Nem, de a burocratiát idézik elő. Mondá továbbá b. Sennyey Pál, hogy ne ítéljük meg a kormányt a priori — nem is tesszük mi ezt, hanem mi megtámadjuk a kormányt a posteriori; mert az új rendszer létező dolog és az assignált fizetések már ki is adtak. — Végre kérdi szöve: hol létezik jobb rend, az ellenzéki megyékben-e vagy a conservatívekben? ... A kk. javaslatát pártolja.

Gr. Nádasdy Leopold komáromi főispán: Azt hiszi, hogy a válaszfeliratnak tisztán köszönetnek kellett volna lenni, miért? az már mások által megmondott. — Az új rendszer megemlítését nem azért kívánja kihagyatni, mintha az tán való nem volna, mert a helyettesek sűrű kineveztetése sokaknál aggodalmat szült, sok főispánok hivatalaiktól elmozdítottak; 's ha tárgyalás után mindezek sérelmesnek bizonyulnának be, ő sem gátolja, hogy sérelmit felterjesztessenek. Kívánja tehát a rrnek megízseani, hogy e tárgyat a felirattól hagyják ki, 's ha megvitattják, kijelenteni azt, hogy e tábla nem fogná tőlük megtagadni segédkezeit. — Egyébkint az évenkénti Pesten tartandó országgyűlést pártolja, de előlegesen az előforduló kérdéseket is elintézendőknek véli.

Marczibányi Antal trencsini főispán: Miután a rr. válaszfelirata és a főpohárnok ő excellja indítványa között kell választani, ez utóbbitől örömebb is csatlakozik. Arra nézve, hogy a kormány absolutistikus tendenciával vádoltatik, kijelenti, mikép ha valamely testület a cselekvésben hibát követ el, annak eljárását taglalni kell, nem gyanúsítani. Kérdi azonban, hogy mi ok vezérle a kormányt az absolutismus terjesztésében, hiszen látjuk, mikép azok kik ma a legfőbb polcon ülnek, holnap már elmozdítottak, 's így nem maga a kormány érzi e leginkább az absolutismus nyomasztó súlyát; az administratorok is visszaélhetnek a kezökbe adott hatalommal, de azért, hogy egy vagy kettő vétkezik, meg kell e támadni az egész testületet. Fizetésökre mondatik, hogy azt a kincstárból huzzák, avagy Kálmán alatt is nem a kincstárból fizettek-e? Hátát érdemel tehát a fejedelem, hogy a régi törvényt életbe léptette, annyival is inkább, mert a kormány általi fizetés nem feltételezi az iránti kötelezettséget; nyomoru dolog volna, ha az administrator 5000 ft. által lekötölezhető volna. Annyi azonban igaz, hogy e rendszer nem szülte meg kívánt sikerét, az administratorok szokatlan számmal kinevezése nagy agítatiót szült a megyékben, az mondatott, hogy azon megyékben voltak legnagyobb zavarok hol a főispánok állandóan laktak. Erre azt feleli szöve, hogy vagy el kell törlni az 1723. 26. t. vagy meg határozni, hogy menjenek Párisba, Florenzbe. —

Bezeredy Miklós makáriai püspök és hétszemélynök: Gr. Batthyány Lajos magyarára szerint a felirati javaslat 8 és 9ik pontjainak értelme: sovárgás parlamentaris kormány után és vágy, constitutionalis statusszerkezetet előidézni a szomszéd örökös tartományokban. Megyei intézetünk nagyobb biztosíték, mint a felelős kormány. Mi azt akarjuk, hogy ügyeinkbe mások ne avatkozzanak, tehát magunk se avatkozunk mások ügyeibe. Meg kell hagyni minden nemzetnek, hogy a neki tetsző kormányformák közt éljen. A hiba akkor követtetett el, midőn nemzetünk a mohácsi vész után az ausztriai háznak mint egyedüli szabadítójának hatalma alá veté magát, a nélkül, hogy a határvonal a fejedelem és az alattvalók jogai vagy a többi örökös tartományokkal viszony kellőkép meghatározottat volna. — A 11. pontot illetőleg az administratori hivatalok törvényellenesége legkevesebbé sincs bebizonyítva, mit szónok részletesen megmutatván így végező: Azzal zárom csekély észrevételeimet: „Rend szüli az egységet, ez pedig a jóllétet.“ Iparokdjunk tehát egyesített erővel, akarattal mindegyik megszerzésén!

G. Eszterházy Károly: Rövidre szoritkozik 's főpohárnok ő excellja indítványát pártolja, fentartván magának, hogy a kérdésben forgó tárgyakhoz annak idejében részletesen szólhasson. A marmarosi főispánra vonatkozólag kijelenti: mikép soha jobb szolgálatot nem tett a kormányt, mint, midőn a praesidialis pontjait itt elmondotta, mert világosan kitünt, hogy azokban semmi törvénytelenség nincs.

Pécsey Imre, zágrábi főispán: Legyünk méltányosak egymás iránt. Az ellenék által érintett nyers tömegre megjegyzi: jaj annak az ügynek, mellyet tíz millió tömeg dönt el! Tisztán köszönő feliratra szavaz, de miután ezt elérni nem lehet, főpohárnok ő excellja indítványát pártolja.

G. Eszterházy Károly: Sokan nem akarják azt látni, mi őket környezi. Midőn egy fejedelem utnak indul, mi történik akkor? utak készíttetnek, az alattvalók ünnepies köntöseiket felveszik, 's rájuk parancsoltatik, hogy a fejedelem hódolatára jelenjenek meg. De nem így áll a dolog, midőn egy olly fejedelem közelít a haza határaihoz, ki alattvalói boldogságát szívén viseli; nem parancsolva, hanem önkényt mennek a hű jobbágyok tiszteletere; mi illy fejedelmet bírn szerencések vagyunk, ne mutassunk iránta hideg bókot, hanem hártatlan bizodalmat, — nem esodálja szöve, mikép bizonyos pártól az mondatik, hogy azon örömeceppent, melly a felirásban rejlik, keseríteni kívánja; szöve pedig azt állítja, mikép a conservatívek teszik azt illyenné ellenszegülésük által; kimondták ugyanis már régen, hogy a politikai gyógszerekkel csak ok tudnak banni. Ő tehát kívánja, hogy a t. rr. által szerkeztett válaszfelirat egész terjedelmében menjen fel. Szöve jobban szeretne volna a tisztán köszönő feliratot, de ki lehet róla, hogy a kormány anyai sérelmet ejtett alkotmányunkon. Szöve egy új mód szerint fog személyeskedni, mert nem barátja, ama mindennapi ingerültséget szülő személyeskedésnek. Tegyük fel, — ugymond — hogy midőn az új rendszer létre jött, én akkor főispán vagy administrator lettem volna; az első esetben semmiféle hatalom nem bir lemondásra, a má-

sikban folytatja nem fog nímibus előtt tisztán ros szá elfogad csehöz hogy mi fel fog hernyógó bimbája

Gr. már má fel soka keznek, — igen azokra tásába a napló elfelűt lenni va L. elvb érdekes dári püs alkotmá anyai sz hogy mi független nem tu miután nincs, h mellözte át ugm bélyes f sem nyul sem fűr a külpo hogy a az orosz nálunk mit ugm hogy ő n nézetből párt aka nem den nem itt rend, a h mutat, l vendek szünkröl nyomaté s' ratorol r. elletti Megsoka a kormá tetteivel datott e mányal sérelem rendelke mondá, l zí, mi t mielőbb később k hogy t. i fogja. H bíró az csak itél vitatkozok különber él — az mondá ő hez, a nincsen mert utó én más l hogy a r szik, mel az egész gára azo kívül áll a függetl 10. t. ber hogy az az követel kívánja. ministra jeszte v érkezett. ról, mell volna jel csak elté tunk ál tügtyik m tak, hog használn jelent e loyálisok a trencs lidatos Köszönet

sikban tüstént lemondok hivatalomról. A főispáni méltóság — folytatja beszédét — alásülyesztett, az élő nemzedék talán nem fogja azt megérezni, mert szemé előtt lebeg még azon nimbus, mely ama fényes hivatalt körvele; de utódaink előtt bizonyosan nem lesznek az alkotmányos fogalmak oly tisztán kifejezve. Én azért nem tulajdonítok a kormánynak rossz szándékot, sem azokat nem kárhoztam, kik ama hivatalt elfogadták, de nyíltan ki kell mondanom, hogy az eszköz nem céllhoz vezető, a dolgban nagy veszélyt látok; tegyük fel, hogy még nincs, de elvan hintve már a mag, mely nem sokára fel fog burjánosni, a gondos kertész ideje korán szedi le a hernyógubót, ne hogy majdan kikelvén megrágnák a gyümölcs bimbóját.

Gr. Teleki László: Bocsánatot kér, hogy e tárgynál már másodszer szólal fel; de oly dolgok és állítások hozatván fel sokak által, melyek a jobb oldal elveivel egyenesen ellenkeznek, nehogy azokat hallgatással helyeseltetni látszassanak. — Igénylik némely észrevételeit. Tehetné szólni az is, hogy azokra nem felelne, miután a más oldalon levők a tárgy vitatásába szorosán bocsátkozni nem akarnak; de kívánja, hogy a naplóban nyoma legyen ezafelől, habár mint pusztá elmfuttatásnak is. — A makári püspök előadására sok felelni valója lenne, de a feleletnek díszességét gr. Batthyány L. elvárhatja bízva, ki a különböző elvek széleskörű föltérdekes parlamentaristák vitát idézend elő. Átmeny tehát a szerdai püspök azon költőileg tett hasonlatosságára, mely szerint alkotmányunk terebélyes fa, melynek árnyékában a nemzet annyi századok viharai után edésen nyugszik, 's úgy találja, hogy mi vagyunk azok, kik a törvényekben sértést látunk, független kormányt követelünk, és azon fa alatt megpihenni nem tudván, más alkotmány fűjtát akarnók beplántálni: de miután elismerték, hogy független kormányunk csakugyan nincs, habár a törvény azt parancsolja, és így törvényhozás mellőztével idegen befolyással kormányoztatunk, nem látom át ugymond — az ily okoskodás alapját, mert bár azon terebélyes fa némelyeknek elegendő árnyékot ad hogy kényelmesen nyugodhassanak alatta, de egy egész nemzet alatta mégsem férhet el. Az ellenzék csak öröndhet azon, hogy ő mlga a külpolitika taglálásába is bocsátkozott, mivel azt mondá, hogy a mi kormányunk nem oly absolutisticus mint péld. az orosz kormány. Ezzel csak annyit bizonyított, hogy minálunk mégis csak jobban vagyunk, mint Oroszországban, a mit ugyan egészen el sem ismerhetek. Öröndhetünk azon is, hogy ő mlga a schweiczi eseményeket előhozta, minthogy azon nézetből indult ki, hogy Schweiczbant mintegy a democraticus párt akarja elnyomni a szabadságot; megjegyzem, hogy itt nem democraticus, nem absolutisticus van a kérdés, hanem itt azon tanubizonyosság tűnik fel, hogy azon ismert jezuita rend, a hová beharapózik, minden egységnek kiirtói, és arra mutat, hogy nem tudnak szájhősöknél egyebet teremteni. Öröndek azon is, miszerint kijelenté, hogy azoknak, kik részünkről mint pártok felett állók részéről elmondattak, semmi nyomtatéka és súlya nincsen: e szerint magoknak az adminisztratoroknak, kik a pártokat fociat képezik, saját érdekük r. elletti felszólalásuk annál kevesebb nyomtatékkal bírhat. — Megsokallá továbbá gr. Festeticsnek amaz állítását, miszerint a kormányunk megszűlése óta mindenben csak törvénytelen tetteivel találkozott. Ez a legnagyobb általánosságban mondatott el 's így nem rágalom, mert — ugyhiszem — a kormányunk azon tényeire, midőn ágyból felkél, reggelizik 'stb. sérelem bélyegzőt ütni csak nem lehet! de az alkotmány körüli rendelkezései bizony egyoldalúak. — A somogyi főispán azt mondá, hogy az új rendszer sérelmének tárgyalását nem ellenzi, mi a főispánok érdekében is áll, hogy a gyanúsítás alulmielőbb fölmentessenek: de az által, hogy a tárgyat csak később kíváná ex professo megvitatni, ohajtása eredményét, hogy t. i. azon egyének állapota javuljon, siettetni bizony nem fogja. Hivatkozik a pörök természetére is, hogy azokban a bírő az ügynek minden oldalról bő megvitatása után hozhat csak ítéletet: igaz az, és e szerint a pör most köztünk folyván, vitakozunk, hányjuk meg a kérdést és ne halogassuk, mert különben ki a pörben nem felel vagy csak kiterő kifogásokkal él — az ítéletben többnyire elszokott marasztaltatni. Azt is mondá ő mlga, hogy a mi taccicánk hasonlít ama hadvezérekhez, a kinek sok puskapora van ugyan, de golyója nincsen 'stb.; ezen hasonlatosságot nem kívánom taglálni, mert utóljára is azt vonnám ki belőle, hogy az claudicál, sőt én más hasonlatossággal élek annak ellenében 's azt mondom, hogy a másik fél előadásaiban oly ármádának működése látszik, melynek sem puskapora, sem golyója, de füsttel kívánák az egész láthatárt ellepni, 's mindezek ellenére az igazság sugára azon kődön keresztül fog hatni, 's azok is, kik e teremken kívül állanak, el fogják ismerni. Nem látja továbbá nyomát a független kormánynak; azt mégis megismeri, hogy az 1790: 10. t. ben a regiminis forma befoglalattik! — Péchy elleneti, hogy az új rendszer nincs még megvitatva: ebből tehát csak az következik, hogy pertractálni kell, 's azt mégis elhalasztani kívánja. Különben már 1791- és 1825ben is megvolt az adminisztratio és főispáni független kérdés vitatva, mert felterjesztve volt, 's arra ő felségének megnyugtató resolutioja is érkezett. — Gr. Forgách kérdé, mit tartanánk oly többségről, mely intimidálni hagyná magát? az igaz, hogy az nem volna jellem, de úgy hiszem, hogy az okosság ereje által már csak eltérhet ezéltől, a midőn mi minden okot felhasználunk állításaink bebizonyítására, 's ők még eddig pártolt ügyük mellett semmit sem hoztak fel, mert csak annyit mondtak, hogy a tárgyat pertractálni nem akarják, 's így nyers erőt használnak fel ellenünk. Sokat szölköztünk loyaltásról is. Mit jelent ez? hogy ha nekünk mondják, hogy nem vagyunk loyálisok, a vádat mi is visszautasíthatjuk. — Azt mondá a trencsini főispán, hogy az absolutismus oly kevéssé háladatos levén, a kormánynak azt ápolnia nem lehet oka. **Köszönettel tartozom, hogy ő méltósága a nyugdíjról meg**

nem feledkezett. Még egyet mondom, miért beszélünk mi azon kormány indokairól, mely nem független, mely nem teheti azt mit akar, mert ha a kormány független volna, arról szólhatnánk, de nem levén független, állítjuk, hogy az absolutismus által menettetik. — Most azon állításokra kívánok felelni, melyek tegnapelőtt a kormány pártolására felhozattak, 's melyek épen a kományt sújtják, t. i. a zolyomi főispán azt mondá, hogy a kormány a részeket visszacsatolni sem nem tudja, sem nem akarja. Megvallom, nagyon esodálkozom azon, hogy nem én vagyok ő mlga és oppositionalista, midőn azt határozottan kimondani meri. Én tehát csak azt mondom, hogy a kormány a törvényt tudta volna végrehajtani, de nem akarta, mi onnan is kitetszik, mert Erdély főispánjainak szorosán meghagyá, hogy az executio gátolják, sőt Középszolnokban 1839ben mi történt? az országgyűlésen a többség a kormánypárttól függött, az erdélyi cancellár, ki nem függetlenebb ember a magyar cancellárnál, annak testvérétől függött, kinek testvére az országgyűlés vezére. Továbbá szépen jellemző ő mlga a magyar arisztokrátiát, midőn azt állítá, hogy annak nincsen pénzvágya. De hozzáadá azt is, hogy ha e szerint a főispántól a fizetés egészen elvétetnék, nem akadna közülök csak egy is, ki hivatalát vinné. Már pedig mit tegyünk fel e szerint oly kormányról, mely annak dacára, hogy a pénzvágya nem uralkodik, még sem tudott volna fizetés nélkül boldogulni? — És így nem áll az, mit ő mlga mondott, hogy az embernek akkor jó meg az esze, mikor a kormány pártjára áll. — A horvátügyre vonatkozólag a zágrábi püspök pusztán azt állítá, hogy ott a kormány törvényesen rendelkezett; egyik püspöktársa által felállított elv szerint, miután a pártok felett nem áll, még ez nem sokat nyom, annyival inkább, mert épen ellenkezőt mutatnak a tények, melyeket a turopolyai gróf elmondott. — Még egyet. Cs. kir. főlgység, midőn a hivatalnokok fizetése tárgyában mondatokra tett észrevételeit, azt közlekedéssel fogadtuk; de — egész tisztelettel szölkö — még sem fog arra bírni, hogy a megyei hivatalnokok fizetését, a hivatalnál fogva járó fizetéssel, melyről törvény is van, hogy a fejedelmel egyezkedhetik — egy kategóriába tenném, és bár mikint is szeretne a kormány mi azt nem engednek, hogy a nádori tekintélynek egy fény sugarára a fizetés tekintetében rájuk is hasson. — A tolnai főispán általános elvekből indulva ki, állításaink bebizonyításakor személyes kérdésekre fakad; ez jól van, hanem csak akkor, midőn az alkotmányos elvek a tárgyra alkalmaztatnak; de én ő mlga nézeteit az általános elvre alkalmazottnak nem találom. Azt mondá, előre lehet tudni, hogy minden országgyűlésen elő fognak ily éles kifejezések és viták kerülni; ebből ha azt következtetjük, hogy a kormány elvei meg nem egyeznek a miénkkel, akkor igazsága van; de ha azt, hogy miink mindenestire ok nélkül is opponálunk, ezen állításának innépelyesen ellenmondok. Mondá azt is, hogy ez mindenütt, hol parlamentaristák kormány van, előkerül; de mi célja ezeknek? népszerűtlenné tenni a kormányt? azt vélem ez a külföldre nézve sem áll, 's itt is a nagyobb hazafi nem személyességből, hanem az ügyből indul ki, mert csak kisebb-szerű individualitások indulnak ki személyes célszaktokból. Öröndek, hogy elismerte, mikép nálunk ezen indok nem létezik, minthogy nem lehet reményünk a kormánynra jutni; de elvnl fogva elismerte, hogy az ügy, nem pedig személyes kérdés körül összpontosulunk. Továbbá, megköszönöm a tanácsot, midőn figyelmeztetett bennünket, hogy nemzetünk még nem érett, 's fellépése arra vezetne, hogy a kormány nem tudna túrni? én nem tudom, mi következménye volna, de azt láthatom, hogy ha a kormány a maga nézete mellett küzdve, bennünket a honban népszerűtlenné tenni iverkeznék, ugy viszont nem volna méltatlanság, ha mi is fegyver nélkül maradnánk annyival inkább, hogy ha egészen félggyverkezünk is, még akkor is a fegyver igen egyetlen, minek következése az, hogy a kormány csak depopularizáltatik. 'S ebből aztán kettős következtetést lehetne vonni, t. i. hogy az vagy ügyetlenebb mint mi, vagy nem jó ügyet karolt fel, mi ismét csak arra mutat, hogy a kormányzásra nem alkalmasok. Ne higgyék azt, hogy ha mi a kormány hibái ellen kikelünk, annak jövendőbeni állását akarnók gyengíteni; — nem, mert hisz minél gyengébb lesz a kormány, annál könnyebb lesz neki popularitásra vergődni, csak lépjen le régi utjairól, 's nagy elismeréssel fog találkozni. De azon kormány, mely most kormányoz, nehezíti a jövő kormány állását; mert működése célja az, hogy a megyék 's az országban a valamelyek függetlenségét 's életerejét esonkítsa, 's ezáltal magának állandó többséget szerezzen; mely esetben attól tartok, hogy jövő kormányunkat még kevésbé fogják kérdezni mit akarnak, 's mit nem akarnak, és könnyen úgy járhat, mint Dumouriez, kivel, míg a francia seregek vezére volt, egyezkedtek a hatalmasságok, de midőn azokhoz csatlakozott, még audientiára sem bocsátattak. Azt is mondá, hogy az 1536: 32d. t. ez. -ből nem lehet semmi erősséget kihúzni, mert a törvény azon főispánokról szól, kik a pépzt elrabolták 's az acipere szó az acceptare szót jelent. Én nem foghatom meg, hogy midőn az akkori törvényhozás igen súlyos 's éles szavakkal írta a törvényeket, épen a főispánokra nézve miért használt volna oly illedelmes szavakat, mely illedelem miatt megérthetők is alig legyenek. Annak valódi értelmét csak az akkori törvényhozók magyarázhatnák meg legjobban. — Áttértek most a személyeket illető dolgokra, melyeket gr. Vaynak 's gr. Batthyány L. nek előadásaira tett. Ő neki a marmarosi praesidialisok tetszenek, nekem pedig nem tetszenek, mert azokban az céloztatik, hogy a főispán a megyei igazgatás központjává váljék és tulajdonképpen minden legyen. Minthogy pedig én a törvényhatóságok függetlensége mellett szeretek küzdeni, 's abban látom alkotmányunk legtöbb garantiját, ez oly dolog, a mi csakugyan nem lenne üdvös. Egyébiránt ellentét van a koronőrnek e tárgyat illető beszédében, ki azt mondja, hogy a kormány e tárgyat megbírálva azt találta, hogy egy

pontot ki kellene az utasításból hagyni; tehát inkább megelégedetlen lehet a kormánynyal, midőn azon jó utasításból egy pontot — mivel a h. t. tanács nem tartotta egészen alkotmányosnak — kihagyatni kíván. — 'S így a ki tulzasi térre megy, az a maga pártjának árt. Például, mit tett volna Vay a palatinális concursusban, ha azt egybehitták volna? azt hiszem, ha ott több okos ember tanácsát kérték volna fel, annyi rendtelenség és törvénytelenység a kormány részéről nem tetetett volna. — Csodálja, hogyan kérhették ő nádori intermediatit? én meg csak azon esodálkozom, hogy ő mlga nem vette figyelembe a mult országgyűlési naplót, melyből kitetszik, hogy e részben van már a két tábla között megállapodás. Szemére lobbantja ő mlga a fővázmestereknek, hogy ő a septemvirek fizetésének felemelésében megnyugodott, 's az administratorok fizetésében sérelmet lát. Megvallom, ebben analogiát nem látok, mert a főispáni fizetésnek mennyisége törvényen alapul, a septemvirek fizetéséről 's arról, hogy azok honnan fizetessenek, nem rendelkezik, és csak pusztán „saláriumot“ emlit. Állarczról is emlékezik, mely alatt mi az 1790: 13. t. kijátszásával a sérelmeket feleszátatni szeretnők. Már ha azt vizsgáljuk, hogy melyik pártnak van állarcza, midőn a rr. előadják okaikat, miért találunk sérelmet, 's erre csak az feleltetik: hogy egyik „beesületes ember,“ a másik „önmagában sérelmet nem lát, Verboczy eltörölte a törvényt, hosszú dicitiokat tartott, a tárgyat kimerítettnek állítja, 's mégis azt mondja, hogy „a tárgyhöz szólni nem kíván“ — ezt inkább lehet állarcznak mondani. Röviden: nem tudom mikép fogna hangzani és történetünk azon évnappja, melyben sikerülend, 's megtörténhetik, hogy alkotmányunk legsarkalatosb alapja pusztá állarcz alatt sirba döntetik.

Nádor ő cs. kir. fensége: A mlgos szölkök azon véleményben látszik lenni, hogy engem a multkori kifejezések a fizetéseket illetőleg sértettek; volna; meg vagyok győződve, hogy engem azzal sérteni nem akart, de nem is vagyok sérthető, mert én csak az ügyet, nem pedig személyemet tekintem, magamat — István főherceget — egészen kihagyom. Én csak előki kötelességemet teljesítém, midőn a sértő kifejezéseket nem szenvedtem; a m. főrknek pedig kimutatám azt, hogy személyes vitakozások és ingerültségek által céllhoz nem jövünk, a mit jövendőre is fogok tenni, míg itt ülni szerencsém leend. — 'S minthogy az idő már messze haladt, a tanácskozást holnap végezzük be, miért kívánám, hogy a szölkök szorosán a tárgy mellett maradnának, 's minél rövidebben nyilatkoznának.

Rövidközlés. A nm. főrendeknél dec. 10. és 11-ken a válaszfelirati viták folytatattán, utóbbi napon bevégeztettek, 's Szerencsy István főpolhárnak ő excaja indítványa fogadtatott el. — Ugyanazon napokon a kerül. ülésekben a honosítás levén szönyegen iránta határozat még nem keletkezett.

Czáfolat Biharból (vége.)

És engedjen meg Lukács György ur tulbuzgalma hibájának, de az csakugyan hiu dagálykodás, hogy a tanácskozási téren majd azt teszik a mi tetszik, 's kényők kedvök szerint utasítandnak; hiszen a legrövidebb ész is feléri azt, hogy ha önk egykori kiabáló többségünknek szabad fogott volna lenni a megye házat lerombolni, akkor bizony a mi szavazó többségünknek is hatalmában volt három ivnyi irást félretéetni! 's hogy önk nem oly biztosak valának, mint kürtölik, bizonyítja a gyanu, mely keblöket nyomta, mert csak nincs okom kételkedni, az irnokokra szavaztató küllöttség elnökének gr. Haller Sándor, és táblabiro Ercsey Zsigmond uraimék előtérre kijelentett azon számításukban, hogy azért szavaztatják a kerteseket egyenkint, hogy az utasítás megtámadására szöndokolt bentartásukat megúván, elhocssákk; melynek, midőn ellenkezőjéről többen is biztosítók, a dolog gyorsított; a következők megmutatta, hogy ki Judás Simon napját letüntette, utasítását is tud megtartani olyat, minőt az idő szükségé követel. De Lukács György urnak feldicekvése nem is eszélyes dolog, mert ha valakinek eszébe jutna az ellenkezőt kimutatni, igen kevés fáradságba kerülne; azért hát hagyjuk azt abba, mert hiszen az egész tusa különben jobbadán igen csak a körül forgott: hogy a biharmegyei többséggel ki rendelkezhetik? a következők megmutatta, 's öröndjük, hogy érdekes és feszült harez közepett ötezeret felülmúló bihari nemesség példás rendtartással élte tul e napot; most pedig lássunk a nagy munkához, mely előttünk áll, 's kiki tehetsége szerint egy marék anyagot vígyen a nagy épülethez, annak pedig szakitsunk véget, hogy a haladásra serkentő időnek intésit megértő ember, ha a céllfelé már utnak indul, az öt követőnek szemébe rugja a port, 's ezt rosz akaratról, esökönyöségről, 's isten tudja körül vádolva, minduntalan csak maga magát kiabálja jó embernek, mert ebből az következik, hogy a méltatlanul sértett követő elkeseredik, 's az előtte henevezgő dobálja, az egyik a porugásba, lármázásba, 's érzett hajgálás elleni védelemben, a másik a ponyelés és hajításba ellankad, és mi előtt céllt érnének, a semmin ezivódva, mindkettő kiáll, pedig ilyen esetben csak a közölg szönd. — Drágos János m. k.

KÜLFÖLD.

NAGYBRITANNIA. Némelyek szerint Palmerston lord igazán remekelt, azért, hogy a diplomatikai conferenciákat Schweiciz ügyében addig huzta halasztotta, míg az országgyűlési többség seregei a küllözövetséget megsemmisítették és a béke idegen befolyás nélkül is helyreállott, úgy hogy a hatalmasságok izenete most eső után köpönyeg.

A Schweiczon át Konstantinápolyba utazó sir Strat-

ford Canning Páris dec. 3án hagyta el. Schweiezt illető küldetéséről a Revue des deux Mondes ezt írja: A radicalok győzedelmé mit sem változtat a dologon. A schweiezi esküszövetségnek alapul szolgáló elv annak romjai alatt is él. Ha a közbenjárás elfogadjatik, a vallási és politikai kérdések alkalmasint szót fognak választani, s amazok a pápára bízva, ezek conferentiában eldönteni, melyekbe az esküszövetség képviselői is meg lesznek hívva. De ha a közbenjárás félrevetetik, akkor a többség e határozata számos törvénthetőségnek nyit kaput, mikről előre szólni nem lehet. Ugy látszik, Anglia nem fog fegyveres avatkozásra kezet nyújtani, de a nagyhatalmasságok azon esetre, ha a conventiónak sikere nem lenne, teljes szabadságot tartottak fén magoknak a cselekvésre.

FRANCZIAORSZÁG. Ambár Párisban dec. 3án bizonyára valamennyi külsőszövetségi canton meghódolása tudva volt, az akkori J. d. Débats mégis ezt írja: „Halljuk, hogy mult kedden, nov. 30án Bois le Comte ur Basból az előhelynek és a külsőszövetségnek Franciaország, Anglia, Ausztria és Poroszország collectív izenetét átküldötte. — Sőt egy párisi dec. 2ai levél szerint a schweiezi országgyűlés azon napon hivatalosan is tudatá a francia kormányval a külsőszövetség szétosztását. Az ellenzéki lapok Palmerston lord nyilatkozatából a schweiezi ügyek iránt azt következtetik, hogy Guizot ur ez alkudozásokban Franciaországot lealázó szerepet játszott, és egészen alárendelte magát a lord kívánságainak.

SCHWEICZ. Egy schweiezi következőleg vázolja hazájá legújabb történetét. Az egész nemzet felkelése a dolgári háborúra bizonyítja, hogy az esküszövetség régi kötelei szét vannak szakadva, és hogy újjakról kell gondoskodni. Az országgyűlési többség még e háboru előtt nyilatkozott a szövetség revisiója mellett, s győzedelmé után e munkához fog látni, mely minden esetre tovább fog tartani, mint a háboru tartott. A revisio kérdése

1830 óta most másodsor foglalkoztatja az esküszövetséget. 1832i jul. 27én szavazat alá boesáttatván, csak Uri, Unterwalden, Wallis, és Appenzell I. Rh. voltak ellene; Schwyz nem vala jelen, Tessinnek pedig, mint rendesen, utasítása nem volt. Az akkori genfi követ, most Franciaország követe a római udvarnál, Rossi gr. tervet szerkesztett az új szövetségi oklevélre, s azt az országgyűlés tárgyalás alá vette, és a cantonok nagytanácsai elé terjesztette, melyek elfogadták és végsőképen a nép szavazása alá boesáttották. Luzernben a nép félrevetette az új szerződést s ezzel sorsa el volt döntve, (mert a szövetségi alkotmány megváltoztatására valamennyi canton beléegyezése kívántatik.) Akkor az ultramontanok és radicalok egyiránt dolgoztak az új szövetségi terv ellen. A radicalok t. i. azt kívánták, hogy alkotmánytanács választassék a nép által, még pedig fejenkénti szavazással, miszerint a nép joga, magának alkotmányt adni, épségben maradjon. Később keserűen megbánták hibájokat, mert azon időtől ellenfeleik több és több tért nyertek, még pedig a vallás segítségével. Jött a badeni conferentia s ennek következtül a Freiamt és a Pruntrut kerület elfoglalása. Ezek a radicalismus győzedelmei voltak. Innen eredt a catholikus Aargau elkeseredése, mely az ottani alkotmánytűsában egy második invasióra és a kolostorok megrohanására vezetett. Aargauból a catholikus forrongás Luzernbe ment át, hol egy földművelőben, Leuban elhatározott és okos bajnokra talált; és győzött azon időben, midőn Zürichben a radicalok a reformatus egyházat bántották s ezért széküket elvesztették. Ekkép a 9 évig uralkodott radicalismus földhöz volt sújta, mivel a vallást mert érinteni, s különös, épen a vallás által segítette fel ismét magát. Az aargau kolostorúgy, gyorsan és ravaszul, vallási kérdéssé tétetett, mellyel állítólag a reformatio érdekei forognának fén, s a berni és zürichi reformatus nép természetesen keresztül vitte. E tusában a radicalok el-

lenfelei már elvesztették kengyelvasaikat. Ekkor Luzern dictatora Leu, a nunciús javaslatára, Luzernbe a jezuitákat meghívatta. Ennek következtül a szabados háboru volt; és a rettenetes következtés, mellyel most a győztes fél törvényes uton semmisítette meg ellenségeit, a keserűséget bosszúvá fokozta. A reformatus lakosság a jezuitákban engesztelhetlen ellenséges indulat lobogóját látta. Druet és Fazy Waadtban és Genfben a kormányokat a jezuiták ijesztő vázával buktatták meg, és olly emberek, kik különben a vallást csak úgy veszik szájkobba mint a szivart, most a vallás veszedelmében letét predikáltak. Az ellentáborban a vallási gyűlölet nem kisebb mértékben élesztetett: bucsujárások tartattak a Gubel hegyre, hol 1531 a reformatusok megverettek, a reformatusok személyei rágalmaztattak, csodák hirdettek, és Leu meggyilkoltatása minden kigondolható módon kizsákmányoztatott. Ekkép a kölesönös ingerültség nőttön nőtt. Ekkor a külsőszövetség támadt s a külső hatalmakkal, kivált Franciaországgal, fenyegető összeköttetésbe lépett. A szétosztásnak ismételt kerek megtagadása és az idegen fegyverszállítások meggyőzték a schweiezi nép többségét arról, hogy Schweicz egy többé fén nem állhat, hogy ez állapot Lengyelország sorsára vezet, tehát történiék bármí, fegyvert kell fogni. E hangulatnak tulajdonítandó, hogy a bizonyára hallatlan áldozatok örömet megdöntettek, hogy az országgyűlés és a fővezér engedelmességre találtak, s hogy végre a győzelem kivívott. Most a pártok össze vannak oltadva, de a szövetség revisiójával egy második kísérlet áll be. Ha a radicalok el nem állnak engedelmességre, a fejedelmiségtől, ha az egyes cantonok fejedelmiségehez nyulnak vagy a vallások jogaihoz, akkor az országgyűlés ismét meghasonlik, és a későbbi dolgok gonoszabbak lesznek, mint a korábbiak.

Szerkeszti Szvény József.

Hivatalos tudósítások.

1250) **Birói árverés.** (1, 3)

Folyó 1847-ik évi aug. 9-én 2743 és 2744 szám alatti váltótörvényszéki határozatok nyomán, — jöv. 1848-ik évi február hó 22-én kedden, s nelalan utána következő napokon — ts Trencsin megyében kebeleztet Vízcsosány helységéhez tartozó 200 hold területm, — 14,800 pfta becsült. Velka-Hora nevezett erdő, — a helyszínen tartandó nyilvános árverés után, egészben, vagy a szükseg ugy hozván magával részletesen is, bírólal el fog adatni. Kelt Alsó-Ozort 1847-i nov. 22-én.

Felső-Lieszkói Kudlik Istvan
ts Trencsin megye szolgabírája mint végrehajtóbíró.

1244) **Előfizetés** (1)

A PESTI DIVATLAP

1848-iki új félevi folyamára.

Közelegvén az új év, aolirt tisztelettel jelent, miként a Pesti Divatlap jöv. félelvben is egyedül az ő szerkesztése mellett, az eddigi szellem- és alakban, a legjelesebb magyar írők közremunkálásával, érdekes, változatos beltartalommal fog megjelenni. A jelen országgyűlési társas élet érdekes mozgalmairól majd minden szám kimerítő tudósítást hozand. — Arcz- és színpadi képeink díszes csarnokát ezental is Barabás művészeti rajzai, a leghecsesebb példányokkal gazdagítandják. Különösen az új évi első szám mellett

„KOSSUTH LAJOS”

mint legjelesebb országgyűlési művész szónokunk, Barabás által rajzolt, s az eddig kiadottak közt leghecsesebbben kiállított arcképe fog megjelenni; míg új előfizetőink egyszersmind a lapunk 50-ik számához mellékelt, s Hollósy Cornéliat, pompás magyar öltönyben s hü arczyarokkal ábrázoló színpadi képpel is veendik. Divatképeink ezental is lehető legnagyobb gyorsasággal és csinnal fognak közöltetni.

Az előfizetési díj az eddigi marad. — Postán félve 6 ft p., helyben 5 ft p. A rendes posta hivatalokon kívül előfizetni lehet Pozsonyban Wigand Károly könyvárusnál a főpiazcon; Erdélyben Kolozsvárt: t. Takács János, és Nagyenyeden t. Vajda Dániel uraknál; Bécsben: Jasper és társai könyvkereskedésében (az uri utcában); Pesten a kiadóhivatalban (Hatvani-utca Dauház 466 sz. a.), s Enich és Eggenberger könyvárusoknál.

Mindazon t. ez. vidéki postahivatalnokok, kik be tudják bizonyítani, hogy a középponti főpostahivatalhoz 10 előfizetőt küldtek be, egy ingyenpéldányt nyerendnek tőlünk.

Vahot Imre.

(1206) **Hirdetmény.** (4, 0)

Arnstein és Eskeles' bécsi váltóháza által, legfensőbb helybenhagyással, évenkinti 84,000 ftnyi kamatra — mely a Mailand-Como vasut-vállalatnál negyven évnvi időszakra biztosítottat és első elsőbbségbe hitelzalogilag biztosan állítottat — 144,000 kamat-biztosítórészvény, 40 seriesre felosztva, mindegyik series 3600 darabjával, adatott ki, és mindegyik kamatbiztosítórészvényre 14 p. forintnyi kibocsátási ár van határozva.

E kamatbiztosítórészvényekből évenkint, míg az összes szám el nem fogy, tetemes mennyiség u. m. 3600 darab sors huzatik, és mindegyik kamatbiztosítórészvényre eső jutalom az illető biztosítórészvény átadójának a nevezett váltóháznál, a megtörtént huzás után egy hónapra, készpénzben ki fog fizetneti.

Ezen kamatbiztosítórészvényekre szokatlan nagy számú tetemes jutalmak, ugymint: 40 jutalom 20,000 frtjával — 40 jutalom 5000 frtjával — 40 jutalom 2000 forintjával stb.-vannak utasítva, és mindegyik kamatbiztosítórészvényre legalább is 14 pengő frt mennyiségnek kell esni, mellyndíjgva a részvény-birtokos nem kedvező esetben is a kibocsátási árt visszakapja, és így 2000 nagy jutalomra ingyen játszik.

Az alulirt es. kir. szab. nagykereskedőház, ugy azon nagy hitelesség, mellyben e kamatbiztosítórészvények kiténök: valamint azon czáfóhatlan előny tekintetében, melly a tulajdonosoknak ajánlkozik, a kamatbiztosítórészvényeknek bel- és külföldönki kiosztását magára vállalta, e végre a t. ez. közönséget és minden érdemes üzletbarátit felhívja, miszerint őt ezen esetben idejekorán méltóztassanak tudósítani.

Programmok — mellyekben az enlített tárgy körülményesebben felvilágosítottik, ugyszinte a résztvevőknek ajánlott előnyök részletesen előadtnak — ingyen adatnak ki. — Bécs october 23kán 1847.

Perissutti G. M.

es. kir. szab. nagykereskedő (Kärntnerstrasse Nr. 1049.)

E kamatbiztosítórészvények jutányos áron kaphatók Pesten **Lu eff M.** ur illatszekereskedésében. Kristóféren a „Minervánál” — hol a programmok is ingyen kiszolgáltatnak.

Tulajdonos Borsos Márton. — Nyomatja Landerer és Heckenast,

1247) **Előfizetés** (1, 3)

A HETILAPRA

A magyar iparegyesület közlönye a „Hetilap” jöv. 1848-ik évbén is folytattatni fog, és megjelenni, mint eddig kétszer hetenkint; alakja s előfizetési feltételei is szinte változatlanul maradnak, ugymint Budapesten házhordással boríték nélkül félve 4 ft postán küldve 5 ft pengőben. Az előfizetések elfogadtnak Pesten, a szerkesztői hivatalban (Ujvilág-utca 635 számú Ilkey házban 2-ik em.). N.Ényeden Vajda Dániel urnál, és minden kir. postahivatalnál.

Fényes Elek
a „Hetilap” szerkesztője.

1242) **Előfizetés** (2, 3)

a Protestans Egyházi s Iskolai Lapra.

A „Protestans Egyházi s Iskolai Lap” jöv. 1848-ik évbén is folytattatni fog, és megjelenni, mint eddig, hetenkint egyszer: vasárnap, két tömött nyomatu íven újdunúj betűkkel szedve; alakja s előfizetési feltételei is szinte változatlanul maradnak, ugymint: Budapesten házhordással boríték nélkül félve 3 ft 40 kr., postán küldve 5 frt pengőben. Az előfizetések elfogadtnak Pesten csupaneak Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (hatvani-utca Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

A Prot. Egyh. Iskolai Lap szerkesztősége.

Fűszerárak és borok hirdetménye Pestről.

Mind azt, a mi a fűszerárak és csemegékből eddig már megérkezett, s ezen tél folytában — a külföld legtávolabb részéből is naponta érkezend, részletes elősorolásával a hírlapok hasábjait megtölteni nem lehetvén; bátorokodom ennek okáért a következtendőkét közhírré tenni; miszerint Pesten a „Vastuskóhoz” czimzett fűszerár- és borkereskedésem mindazokkal, a mi a szil teljes értelmében, egy tökéletesen felszerelt fűszerár- és borkereskedésben kívánatos, a leg- tökéletesebben elvan látva. Czukor, kávé, thea és a legjobb minőségű fűszerneműekkel, szóval mindennemű finom és izletes fűszerecsemegékkal, mellyek mindenkor a legdusabb választéban találhatók: ugy nemkülönbön száznál több különemű valódi bel- és külföldi borok, a legjobb évek terméséből és a legnevezetesebb szőlőhegyek birtokosaitól nagymennyiségben üvegekben és akónként kaphatók, — s bátran állithatom, hogy illy nevezetes és válogatott tokaji-aszabor rakhely, mint a budai pinzsemben levő, — a Hegyalját kivéve — egész austriai birodalomban alig létezik; mintán nalam 200 nál több eredeti hegyallyai hordók és több ezer üvegek közt tetszésre választható.

Hausner F. L.

polg. fűszer- és borkereskedő, Pesten a „Vastuskóhoz” czimzett házban

1247) **Mintegy 3000** (2, 3)

akó hegyi bor, közte nagy mennyiségben esomóri is, 1811, 1822, 1827, 1834, 1839, 1841, 1846-ik évi termésből elado. — Bővebben értekezhetni Pozsonyban, Magyar-utczán a posta házzal álltelnes szegletházban, a 2-ik emeletben.

Landerer s Heckenastnál

megjelent s Pozsonyban az országgyűlési röpivek kiadó hivatalában, valamint minden könyvárusnál kapható:

Gesetz-Entwurf

über die

COORDINIRUNG

der

königlichen Freistädte

in Ungarn.

Aus dem mit den königl. Propositionen vom 11. November 1847 den Ständen Ungarns vorgelegten Original-Texte übersetzt.

8-rét borítékba esinosan fuzve 30 kr. pp.

1246) **Hirdetmény.** (2, 3)

Egy nagy kereskedő ház keres circa 30,000 mázsa szalonát, kiknek eladni szándékok vagy on, legfeljebb jöv. évi február hó 15ik bérmentesített levelek által, a legalsóbb árról, ezen czim alatt C. Y. Z. tudósítani méltassanak. Poste restante Pécsset.

1243) **Előfizetés** (2, 4)

44.

az

Életképek

1848-iki első félevi folyamára.

Az „Életképek”-nek ugy szerkesztése, mint alakja, s előfizetési feltételei — daczára a postaber fölemelésének — 1848-ik évre is változatlanul maradnak, ugymint: Budapesten házhordással félve: 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetések elfogadtnak Pesten csupaneak Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadóhivatalában hatvani-utca Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

1248) **Kereskedési jelentés.** (2, 3)

A rőfos-, divat- és vászonárakereskedésben Frölich Zsigmondnál „a veres magyarhoz.” a főpiazcon Pozsonyban, karácsony és újévi ajándékoknak meghatározott legutányosb áron kaphatók: **Nők számára:** nehéz és könnyű selyemruhák, egész- és félgypaju-, alpacó- és másféle téli ruhák, echarpes és kendők; **Urak számára:** bársony-, selyem- és gypajumellények, ugyanolyan echarpes, nyak- és zsebkendők s más effele divatárak, szepesi- és rumburgi vászonnal együtt,